

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΥΓΕΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ

Πτυχιακή Εργασία

**«Η φωνολογική ενημερότητα σε παιδιά προσχολικής ηλικίας
Κυπριακής καταγωγής»**

Ιακωβίδου Ήβη (Α.Μ.: 998)

Νικολάου Γιολάντα (Α.Μ.: 1002)

Κασιώτη Αυγούστα (Α.Μ.: 1003)

Επιβλέπων Καθηγητής: Δάλλα Βικτώρια

Πανεπιστημιακή Υπότροφος

Ιωάννινα, Ιούνιος , 2024

Phonological Awareness in preschool children of Cypriot origin

Εγκρίθηκε από τριμελή εξεταστική επιτροπή

Ιωάννινα, Ιούνιος , 2024

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

1. Επιβλέπουσα καθηγήτρια:

Δάλλα Βικτώρια, Πανεπιστημιακός Υπότροφος

2. Μέλος επιτροπής:

3. Μέλος επιτροπής

Ο/Η Προϊστάμενος/η του Τμήματος

Ναυσικά Ζιάβρα,

Δρ. Χειρουργός-ΩΡΛ, Καθηγήτρια

Υπογραφή

© Ιακωβίδου Ήβη, Νικολάου Γιολάντα, Κασιώτη Αυγούστα, 2023

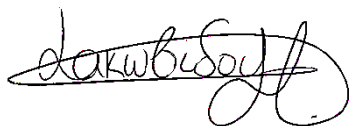
Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Δήλωση μη λογοκλοπής

Δηλώνουμε υπεύθυνα και γνωρίζοντας τις κυρώσεις του Ν. 2121/1993 περί Πνευματικής Ιδιοκτησίας, ότι η παρούσα πτυχιακή εργασία είναι εξ' ολοκλήρου αποτέλεσμα δικής μας ερευνητικής εργασίας, δεν αποτελεί προϊόν αντιγραφής ούτε προέρχεται από ανάθεση σε τρίτους. Όλες οι πηγές που χρησιμοποιήθηκαν (κάθε είδους, μορφής και προέλευσης) για την συγγραφή της περιλαμβάνονται στη βιβλιογραφία.

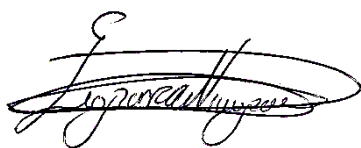
Ιακωβίδου Ήβη

Υπογραφή

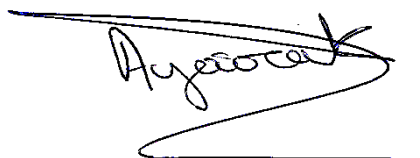
Νικολάου Γιολάντα

Υπογραφή

Κασιώτη Αυγούστα

Υπογραφή

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε θερμά την καθηγήτρια κα. Δάλλα Βικτώρια για την εμπιστοσύνη που μας έδειξε, καθώς και για την πολύτιμη βοήθεια και καθοδήγηση που μας πρόσφερε κατά την διάρκεια εκπόνησης αυτής της εργασίας.

Επιπρόσθετα, θα θέλαμε να εκφράσουμε ένα μεγάλο και εγκάρδιο ευχαριστώ στους γονείς μας που μας στήριξαν ηθικά και οικονομικά κατά την διάρκεια όλων αυτών των χρόνων της φοιτητικής μας ζωής. Η συμπαράσταση και η φροντίδα τους ήταν έμπρακτη και συνέβαλε στην ολοκλήρωση των σπουδών μας.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα Πτυχιακή Εργασία απαρτίζει μια ποσοτική έρευνα που στοχεύει στην ανάλυση της Φωνολογική Ενημερότητα (ΦΕ), παιδιών προσχολικής ηλικίας Κυπριακής Καταγωγής και στην πραγματοποίηση περαιτέρω ερευνών και δημιουργία νορμών, οι οποίες είτε θα εστιάζουν είτε θα έχουν σαν κύριο στόχο τον Κυπριακό πληθυσμό. Για την υλοποίηση αυτής της έρευνας χρησιμοποιήθηκαν με βραχεία χορήγηση δυο εργαλεία ανίχνευσης το «Αθηνά τεστ» και το «Τεστ Ανίχνευσης και Διερεύνησης των Αναγνωστικών Δυσκολιών». Στην έρευνα, έλαβαν μέρος παιδιά προσχολικής ηλικίας (5,0-6,2 ετών) και τα οποία ήταν ομιλητές της Κυπριακής Διαλέκτου. Αρχικά πριν την έναρξη της λήψης του δείγματος πάρθηκαν οι απαραίτητες άδειες από τα Ιδιωτικά Νηπιαγωγεία με τα οποία θα συνεργαζόμασταν και στη συνέχεια στάλθηκαν τα έντυπα συγκατάθεσης στους γονείς. Ακολούθως, παραβρεθήκαμε στο χώρο του κάθε σχολείου ξεχωριστά μετά από επικοινωνία με τα αρμόδια άτομα και χορηγήσαμε την βραχεία χορήγηση του «Αθηνά τεστ» και του «Τεστ Ανίχνευσης και Διερεύνησης των Αναγνωστικών Δυσκολιών». Έπειτα, βαθμολογήθηκαν οι ασκήσεις για το κάθε παιδί ξεχωριστά, μετατράπηκαν οι βαθμοί σε αναπτυξιακό ηλικίο και τυπικό βαθμό αντίστοιχα (βάση των κλιμάκων αξιολόγησης του κάθε εργαλείου), περάστηκαν στον Η/Υ σε ένα αρχείο Excel και αναλύθηκαν με πρόγραμμα SPSS. Τα αποτελέσματα των παιδιών χωρίστηκαν σε πίνακες βασισμένους στο φύλο (αγόρι, κορίτσι) και στην ηλικιακή ομάδα (5,0-5,5 και 5,6+) ξεχωριστά για το κάθε εργαλείο. Με βάση αυτών, εντοπίστηκε ασυμφωνία μεταξύ των δυο τεστ ανίχνευσης αφού παρατηρήσαμε χαμηλές επιδόσεις στα δυο εργαλεία γενικότερα και ειδικότερα στο δεύτερο δοκίμιο. Εν κατακλείδι, οδηγούμαστε στο συμπέρασμα πως τα παιδιά σε αυτή την κρίσιμη αναπτυξιακή ηλικία χρειάζονται περαιτέρω εξάσκηση στη ΦΕ, με απώτερο σκοπό τα παιδιά να είναι προετοιμασμένα έτσι ώστε με την ένταξη τους στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση να μην αντιμετωπίσουν δυσκολίες στο σχολικό και μαθησιακό περιβάλλον.

Λέξεις-κλειδιά: Φωνολογική Ενημερότητα, Αθηνά τεστ, Τεστ Ανίχνευσης και Διερεύνησης Αναγνωστικών Δυσκολιών, παιδιά προσχολικής ηλικίας, Κυπριακή Διάλεκτος, Κυπριόπουλα.

ABSTRACT

This thesis involves a quantitative research that aims to analyze the Phonological Awareness (PA) of preschool children of Cypriot origin as well as to conduct further research and create norms that will either focus on or have as their main target the Cypriot population. For the implementation of this research, two detection tools were used with short administration; these are the “Athena test” and the “Test for the Detection and Investigation of Diagnostic Difficulties”. The participants were preschool children (5.0-6.2 years old) who were speakers of the Cypriot dialect. Initially, before the sample was taken, the necessary permissions were obtained from the Private Kindergartens with which we were to work. Then the consent forms were sent to the parents. Subsequently, we visited each school individually after contacting the relevant persons and proceeded with the short administration of the “Athena Test” and the “Test for Detection and Investigation of Diagnostic Difficulties”. After that, we scored the tasks for each child individually, calculated the developmental quotient and standard grade respectively (based on the rating scales of each instrument), gathered the data into in an Excel file and analyzed it with the SPSS program. Children's scores were tabulated based on gender (boy, girl) and age group (5.0-5.5 and 5.6+) separately for each tool. Based on the data, a discrepancy between the two detection tests was identified as we observed low performances on the two test pieces in general and on the second test piece in particular. Finally, we conclude that children at this critical developmental age need further PA practice, with the ultimate goal of preparing children so that upon entering primary education they will not face difficulties in the school and learning environment.

Keywords: Phonological Awareness, Athena test, Test for Detection and Investigation of Diagnostic Difficulties, preschool children, Cypriot dialect, Cypriot children.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ.....	5
ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	6
Λέξεις-κλειδιά: Φωνολογική Ενημερότητα, Αθηνά τεστ, Τεστ Ανίχνευσης και Διερεύνησης Αναγνωστικών Δυσκολιών, παιδιά προσχολικής ηλικίας, Κυπριακή Διάλεκτος, Κυπρίοπουλα.....	7
ABSTRACT.....	8
Keywords: Phonological Awareness, Athena test, Test for Detection and Investigation of Diagnostic Difficulties, preschool children, Cypriot dialect, Cypriot children.	8
ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.....	9
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ.....	11
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ/ΕΙΚΟΝΩΝ.....	12
ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΩΝ.....	18
ΚΥΡΙΟ ΜΕΡΟΣ:.....	19
1. Εισαγωγή.....	19
1.1 Ορισμός.....	19
1.2 Σκοπός Έρευνας.....	19
1.3 Βιβλιογραφική Ανασκόπηση.....	20
1.3.1 Γλωσσική και Μεταγλωσσική ικανότητα – ενημερότητα.....	20
1.3.2 Φωνολογική Ενημερότητα.....	21
1.3.3 Φωνημική Ενημερότητα.....	22
1.3.4 Συλλαβική Ενημερότητα.....	22
1.4 Στάδια Ανάπτυξης Φωνολογικής Ενημερότητας.....	23
1.5 Ενίσχυση Φωνολογικής Ενημερότητας στην Προσχολική Ηλικία.....	24
1.6 Φωνολογική Ενημερότητα και Κυπριακή Διάλεκτος.....	26
1.7 Κυπριακά: Διάλεκτος ή Κοινωνική Διγλωσσία;.....	28
1.8 Βιβλιογραφική Ανασκόπηση Ερευνών.....	29
1.8.1 Η φωνολογική ενημερότητα σε Πολωνά και Αυστραλέζικα παιδιά προσχολικής ηλικίας 29	
1.8.2 Ανίχνευση φωνολογικών διαταραχών και μαθησιακών δυσκολιών σε παιδιά ηλικίας 9-12.....	30
1.8.3 Σύγκριση της Επίδοσης Δίγλωσσων Μαθητών Α και Β Δημοτικού με Μονόγλωσσα Παιδιά μέσω του Σταθμισμένου τεστ Ανίχνευσης και Διερεύνησης Αναγνωστικών Δυσκολιών του Κωσταντίνου Δ. Πορποδά.....	31

1.8.4	Χορήγηση του Αθηνά Τεστ σε μελέτη περίπτωσης παιδιού πρώτης σχολικής ηλικίας με αναπτυξιακές διαταραχές	32
2.	Μεθοδολογία Έρευνας.....	32
2.1	Σχεδιασμός.....	33
2.2	Εργαλεία	35
2.2.1	Παρουσίαση Βραχείας χορήγησης του Αθηνά Τεστ	35
➤	Η χρησιμότητα του:	35
➤	Ηλικιακό Φάσμα:	36
➤	Η εξέταση:	36
➤	Παρουσίαση των επιμέρους δοκιμασιών που έχουμε ασχοληθεί:.....	36
➤	Διάκριση Γραφημάτων:.....	37
➤	Διάκριση Φθόγγων:.....	37
➤	Σύνθεση Φθόγγων:.....	38
➤	Βαθμολόγηση:.....	38
2.2.2	Παρουσίαση Βραχείας χορήγησης του Τεστ Ανίχνευσης και Διερεύνησης των Αναγνωστικών Δυσκολιών	39
➤	Σκοπός του τεστ:.....	39
➤	Οι επιμέρους τομείς του τεστ:.....	40
➤	Οι ηλικίες των παιδιών που θα εξετάζονται:	41
➤	Παρουσίαση των επιμέρους δοκιμασιών που έχουμε ασχοληθεί:.....	41
➤	Διάκριση Φωνημάτων:	41
➤	Η κατάτμηση ψευδολέξεων σε φωνήματα:.....	42
➤	Η απαλοιφή φωνημάτων:	43
➤	Βαθμολόγηση:.....	43
3.	Αποτελέσματα.....	45
3.1	Αποτελέσματα «Αθηνά τεστ».....	46
3.2	Αποτελέσματα «Τεστ Ανίχνευσης και Διερεύνησης των Αναγνωστικών Δυσκολιών».....	48
3.3	Συζήτηση.....	53
4.	Συμπεράσματα	54
5.	Περιορισμοί- προτάσεις.....	57
	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	58
	ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	58
	ΑΓΓΛΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	61

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1: Μέσος όρος και τυπική απόκλιση για το σύνολο των παιδιών (Με βάση το Αναπτυξιακό Πηλίκο).....	46
Πίνακας 2: Αποτελέσματα του Αναπτυξιακού Πηλίκου ως προς το φύλο των παιδιών και αποτελέσματα του ελέγχου t-test για τη σύγκριση μεταξύ αγοριών και κοριτσιών.....	46
Πίνακας 3: Σύγκριση Αναπτυξιακού Πηλίκου ως προς την ηλικιακή ομάδα των παιδιών ...	47
Πίνακας 4: Μέσος όρος και τυπική απόκλιση για το σύνολο των παιδιών (Με βάση τον Τυπικό Βαθμό).....	49
Πίνακας 5: Αποτελέσματα του Τυπικού Βαθμού ως προς το φύλο των παιδιών και αποτελέσματα του ελέγχου t-test για τη σύγκριση μεταξύ αγοριών και κοριτσιών.....	49
Πίνακας 6: Σύγκριση Τυπικού Βαθμού ως προς την ηλικιακή ομάδα των παιδιών	50

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ/ΕΙΚΟΝΩΝ

Σελ. 12 Προτιμώμενο χέρι *9. ΔΙΑΚΡΙΣΗ ΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ Χρόνος Αρχικός βαθμός

σον κον	φοστώ ροσπώ	ψατσάτω φαστάτω
τάλι τάλι	τάππο τάρπο	λομβρός λομβρός
λέθα λέδα	στέρα τσέρα	ΣΠΩΡΦΕΤΩ ΣΠΩΡΨΕΓΩ
τάβο τάθο	θεμπός θεμπός	αφρυχός αφρυγός
θάλημη θάλημη	ΑΠΡΑΒΗ ΑΓΡΑΘΗ	φεδρέζες φεδρέζες
κύση κόση	ζάμερι ξάμερι	τιασκώ τιασκώ
ΝΑΣΩ ΝΑΖΩ	ράκλια ράλκια	πάρονθος πάρονθος

Εικόνα 1: Διάκριση Γραφημάτων (Αθήνα τεστ)

Σελ. 13 10. ΔΙΑΚΡΙΣΗ ΦΘΟΓΓΩΝ Αρχικός βαθμός

ΕΡΩΤΗΣΗ	ΑΠΑΝΤΗΣΗ			ΕΡΩΤΗΣΗ	ΑΠΑΝΤΗΣΗ		
	Ίσες	Διαφορετικές	Μονάδες (1 ή 0)		Ίσες	Διαφορετικές	Μο. (1)
1. Βόλα - Γόλα (Δ)				17. Ασιμάς - Αζιμάς (Δ)			
2. Πότι - Τόπι (Δ)				18. Ζοχύγι - Ζογύγι (Δ)			
3. Μάλα - Μάλα (Ι)				19. Καρποκίπια - Καρποκίπια (Δ)			
4. Ινήπι - Ινήπι (Δ)				20. Κοχιγιάς - Κοχιγιάς (Ι)			
5. Μάδος - Νάδος (Δ)				21. Βαδρίντες - Βαδρίντες (Δ)			
6. Εχρηλιάς - Ερηλιάς (Δ)				22. Κρετόκες - Κρεντόκες (Δ)			
7. Αβόφα - Αβόφα (Ι)				23. Γαρδαθός - Γαρδαθός (Ι)			
8. Άφαλη - Άθαλη (Δ)				24. Κάρμπαλη - Κάρμπαλη (Ι)			
9. Βελανώ - Βελανώ (Δ)				25. Δομβράνω - Δοβράνω (Δ)			
10. Κλωδές - Κρωδές (Δ)				26. Γκαφριλός - Γκαφριλός (Δ)			
11. Γριπώση - Γριπώση (Δ)				27. Ναδάφα - Ναβάφα (Δ)			
12. Τιφώδες - Τιθώδες (Δ)				28. Κιρκέζω - Κιρκέζω (Δ)			
13. Λαβρίνω - Λαβρίνω (Δ)				29. Νακιτιάδες - Νακιτιάδες (Δ)			
14. Ρεγιάρω - Ρεγιάρω (Ι)				30. Βατράζω - Βατράζω (Δ)			
15. Μάργκινα - Μάργκινα (Ι)				31. Μπαρκακάς - Μπαρκακάς (Δ)			
16. Σαρζίξης - Σαρζίξης (Ι)				32. Σανδιάσκος - Σανβιάσκος (Δ)			

Εικόνα 2: Διάκριση Φθόγγων (Αθήνα τεστ)

Σελ. 14	*11. ΣΥΝΘΕΣΗ ΦΘΟΓΓΩΝ	Αρχικός βαθμός
---------	----------------------	----------------

Ερωτήσεις 1-10 (με επίδειξη εικόνων)				Ερωτήσεις 11-32 (χωρίς επίδειξη εικόνων)							
ΕΡΩΤΗΣΗ	ΑΠΑΝΤΗΣΗ		Μονάδες (1 ή 0)	ΕΡΩΤΗΣΗ	ΑΠΑΝΤΗΣΗ		Μονάδες (1 ή 0)	ΕΡΩΤΗΣΗ	ΑΠΑΝΤΗΣΗ		Μονά (1 ή 0)
	Σωστό	Λάθος			Σωστό	Λάθος			Σωστό	Λάθος	
1. π.ου.λ.ί				11. κ.ό.τ.α				22. α.μπ.έ.λ.ι			
2. μπ.ου.κ.ά.λ.ι				12. γ.ά.λ.α				23. ο.μ.ά.δ.α			
3. κ.α.ρ.ά.β.ι				13. τζ.ά.μ.ι				24. ζ.υ.μ.ά.ρ.ι			
4. α.σ.τ.έ.ρ.ι				14. μ.ή.λ.ο				25. ε.κ.δ.ρ.ο.μ.ή			
5. β.ι.β.λ.ί.ο				15. ρ.ο.λ.ό.ι				26. ν.ε.ρ.ά.ι.δ.α			
6. π.α.π.ο.ύ.τ.σ.ι				16. β.ο.ύ.ρ.τ.σ.α				27. ντ.ο.μ.ά.τ.α			
7. ε.λ.ά.φ.ι				17. μπ.ά.λ.α				28. λ.α.μπ.ά.δ.α			
8. β.ά.ρ.κ.α				18. α.λ.ά.τ.ι				29. ε.ρ.γ.α.σ.ί.α			
9. σ.κ.ά.λ.α.ο				19. δ.έ.ντ.ρ.ο				30. ά.γκ.υ.ρ.α			
10. σ.π.α.θ.ί				20. α.λ.ε.π.ο.ύ				31. μ.α.ί.μ.ο.ύ			
				21. τ.ρ.έ.ν.ο				32. δ.ά.κ.τ.υ.λ.ο			

Εικόνα 3: Σύνθεση Φθόγγων (Αθηνά τεστ)

		5 έτη 0 μήνες - 5 έτη 5 μήνες						5-0 Έως 5-5				
Αναπτυ- ξιακό πηλίκο	Νοητική κανόνητα			Μνήμη ακολουθιών			Ολοκλήρωση παραστάσεων		Γραφο-φωλογική ενημερότητα			Αναπτυ- ξιακό πηλίκο
	1 Γλωσ. αναλ.	2 Αντηρ. σχημ.	3 Λεξ- λόγιο	4 Μνήμη αριθμ.	5 Μνήμη εικόνων	6 Μνήμη σχημ.	7 Ολοκλ. προτ.	8 Ολοκλ. λέξεων	9 Διάκρ. γραφ.	10 Διάκρ. φθόγ.	11 Σύνθ. φθόγ.	
↑												↑
16	18+	23+	23+	20+	20+	19+	16+	23+	28+	30+	16+	16
15	17	21-22	21-22	18-19	18-19	18	15	21-22	26-27	28-29	15	15
14	15-16	19-20	19-20	17	16-17	16-17	13-14	19-20	23-25	25-27	13-14	14
13	14	17-18	17-18	15-16	15	14-15	12	18	20-22	22-24	12	13
12	12-13	14-16	15-16	13-14	13-14	13	10-11	17	16-19	20-21	10-11	12
11	10-11	12-13	12-14	11-12	12	11-12	8-9	15-16	14-15	18-19	9	11
10	9	10-11	10-11	9-10	10-11	9-10	7	13-14	12-13	15-17	7-8	10
9	7-8	7-9	8-9	7-8	9	8	5-6	11-12	9-11	12-14	5-6	9
8	6	5-6	6-7	6	7-8	6-7	3-4	9-10	7-8	10-11	4	8
7	4-5	4	4-5	4-5	5-6	5	2	8	4-6	7-9	2-3	7
6	2-3	3	2-3	2-3	4	3-4	1	6-7	3	4-6	1	6
5	1	0	1	1	2-3	2		4-5		2-3		5
4					1	1		3		1		4
↓												↓

Εικόνα 4: Αναπτυξιακά ηπλίκα για την ηλικιακή ομάδα (5-0 έως 5,5)

5 έτη 6 μήνες – 5 έτη 11 μήνες							5-6 έως 5-11						
Αναπτυξιακό πηλίκo	Νοητική ικανότητα			Μνήμη ακολουθιών			Ολοκλήρωση παραστάσεων		Γραφο-φωνολογική ενημερότητα			Αναπτυξιακό πηλίκo	
	1 Γλωσ. αναλ.	2 Αντηρ. σχημ.	3 Λεξι- λόγια	4 Μνήμη αριθμ.	5 Μνήμη εικόνων	6 Μνήμη σχημ.	7 Ολοκλ. προτ.	8 Ολοκλ. λέξεων	9 Διάκρ. γραφ.	10 Διάκρ. φθόγ.	11 Σύνθ. φθόγ.		
↑												↑	
16	20+	28+	25+	23+	21+	20+	19+	24+	29+	31+	21+	16	
15	19	26-27	23-24	21-22	20	19	18	23	27-28	29-30	18-20	15	
14	17-18	23-25	21-22	19-20	18-19	17-18	16-17	21-22	25-26	27-28	16-17	14	
13	15-16	21-22	18-20	17-18	17	16	14-15	20	22-24	24-26	14-15	13	
12	14	19-20	16-17	15-16	15-16	14-15	12-13	18-19	19-21	21-23	13	12	
11	12-13	16-18	14-15	13-14	14	12-13	10-11	16-17	16-18	19-20	11-12	11	
10	11	14-15	12-13	10-12	12-13	11	9	15	13-15	17-18	9-10	10	
9	9-10	12-13	10-11	8-9	10-11	9-10	7-8	14	11-12	14-16	7-8	9	
8	6-8	9-11	8-9	7	8-9	8	5-6	11-13	8-10	11-13	5-6	8	
7	5	7-8	6-7	5-6	7	6-7	3-4	10	4-7	9-10	3-4	7	
6	3-4	4-6	4-5	3-4	5-6	4-5	2	9	2-3	6-8	2	6	
5	2	3	3	2	4	3		6-8	1	4-5		5	
4					3	2		5		3		4	
↓												↓	

Εικόνα 5: Αναπτυξιακά ηλικία για την ηλικιακή ομάδα (5-6 έως 5-11)

6 έτη 0 μήνες – 6 έτη 5 μήνες							6-0 έως 6-5						
Αναπτυξιακό πηλίκo	Νοητική ικανότητα			Μνήμη ακολουθιών			Ολοκλήρωση παραστάσεων		Γραφο-φωνολογική ενημερότητα			Αναπτυξιακό πηλίκo	
	1 Γλωσ. αναλ.	2 Αντηρ. σχημ.	3 Λεξι- λόγια	4 Μνήμη αριθμ.	5 Μνήμη εικόνων	6 Μνήμη σχημ.	7 Ολοκλ. προτ.	8 Ολοκλ. λέξεων	9 Διάκρ. γραφ.	10 Διάκρ. φθόγ.	11 Σύνθ. φθόγ.		
↑												↑	
16	22+	31+	27+	26+	23+	22+	22+	26+	30+	32	24+	16	
15	20-21	29-30	25-26	24-25	21-22	21	21	24-25	28-29	30-31	21-23	15	
14	18-19	27-28	23-24	21-23	20	19-20	19-20	23	26-27	28-29	20	14	
13	17	24-26	20-22	19-20	18-19	17-18	16-18	21-22	23-25	26-27	18-19	13	
12	15-16	22-23	18-19	17-18	17	16	15	20	21-22	23-25	15-17	12	
11	13-14	19-21	16-17	15-16	15-16	14-15	13-14	18-19	18-20	21-22	13-14	11	
10	11-12	17-18	14-15	13-14	13-14	12-13	11-12	17	15-17	18-20	11-12	10	
9	10	14-16	12-13	10-12	12	11	9-10	15-16	12-14	16-17	8-10	9	
8	8-9	12-13	9-11	8-9	10-11	9-10	7-8	14	9-11	14-15	7	8	
7	6-7	10-11	7-8	7	8-9	8	6	12-13	6-8	11-13	4-6	7	
6	5	8-9	5-6	5-6	7	6-7	3-5	11	4-5	9-10	2-3	6	
5	3-4	5-7	3-4	2-4	5-6	4-5	2	9-10	2-3	7-8	1	5	
4	2	4	2	1	4	3		8	1	6		4	
↓												↓	

Εικόνα 6: Αναπτυξιακά ηλικία για την ηλικιακή ομάδα (6-0 έως 6-5)

5. ΔΙΑΚΡΙΣΗ ΦΩΝΗΜΑΤΩΝ

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ: λα-λο, γας-ρας, ρίπλος-ρίπλος, πράλες-πράλος

Αρχικός Βαθμός (α + β):											
α/α	ΖΕΥΓΟΣ	Υ/Δ	Ίδιες	Διαφορετικές	ΜΟΝΑΔΕΣ	α/α	ΖΕΥΓΟΣ	Υ/Δ	Ίδιες	Διαφορετικές	ΜΟΝΑΔΕΣ
1.	λο-λο	I				13.	πράας-πράας	I			
2.	ρα-βα	Δ				14.	κρήστα-βρήστα	Δ			
3.	διν-δαν	Δ				15.	σπλέχνη-σπλέχνη	I			
4.	χτα-χτα	I				16.	γλέστρο-βλέστρο	Δ			
5.	βλι-βρι	Δ				17.	πιρένο-λιρένο	Δ			
6.	κτον-κτον	I				18.	ίσεθος-ίσεθον	Δ			
7.	σπρα-σπρο	Δ				19.	άβμιος-άρμιος	Δ			
8.	στρον-στρον	I				20.	έσακτο-έσικτο	Δ			
9.	ψάο-ράο	Δ				21.	όχραμης-όχραμης	I			
10.	έστα-ίστα	Δ				22.	κοραλφί-κοραλφί	I			
11.	κλάη-κλάο	Δ				23.	έλκομης-έλκομας	Δ			
12.	ψάτος-ψέτος	Δ				24.	βαστόρι-βασκόρι	Δ			
Σύνολο Μονάδων (α):						Σύνολο Μονάδων (β):					
Γενικό Σύνολο Μονάδων (α + β):											

Εικόνα 7: Διάκριση Φωνημάτων (Τεστ Ανίχνευσης)

6. ΚΑΤΑΤΜΗΣΗ ΨΕΥΔΟΛΕΞΕΩΝ ΣΕ ΦΩΝΗΜΑΤΑ

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ: ρα, μο, πρε, λος

Αρχικός Βαθμός (α + β):											
α/α	ΨΕΥΔΟΛΕΞΗ	ΚΑΤΑΤΜΗΣΗ	Σωστό	Λάθος	ΜΟΝΑΔΕΣ	α/α	ΨΕΥΔΟΛΕΞΗ	ΚΑΤΑΤΜΗΣΗ	Σωστό	Λάθος	ΜΟΝΑΔΕΣ
1.	ζε	ζ-ε				13.	λίκρα	λ-ι-κ-ρ-α			
2.	γα	γ-α				14.	κλάτη	κ-λ-α-τ-η			
3.	δο	δ-ο				15.	κρόες	κ-ρ-ο-ε-ς			
4.	μος	μ-ο-ς				16.	όρτες	ο-ρ-τ-ε-ς			
5.	φρε	φ-ρ-ε				17.	κρέστο	κ-ρ-ε-σ-τ-ο			
6.	πρις	π-ρ-ι-ς				18.	λόχρες	λ-ο-χ-ρ-ε-ς			
7.	βρας	β-ρ-α-ς				19.	παβίνο	π-α-β-ι-ν-ο			
8.	τάο	τ-α-ο				20.	έβακτο	ε-β-α-κ-τ-ο			
9.	βέο	β-ε-ο				21.	άρπελο	α-ρ-π-ε-λ-ο			
10.	λόβι	λ-ο-β-ι				22.	κρότιλα	κ-ρ-ο-τ-ι-λ-α			
11.	μάος	μ-α-ο-ς				23.	όσπιλος	ο-σ-π-ι-λ-ο-ς			
12.	τρέο	τ-ρ-ε-ο				24.	λιτέρμο	λ-ι-τ-ε-ρ-μ-ο			
Σύνολο Μονάδων (α):						Σύνολο Μονάδων (β):					
Γενικό Σύνολο Μονάδων (α + β):											

Εικόνα 8: Κατάτμηση Ψευδολέξεων σε Φωνήματα (Τεστ Ανίχνευσης)

7. ΑΠΑΛΟΙΦΗ ΦΩΝΗΜΑΤΩΝ

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ: βα (απαλοιφή 1ου) = α, λο (απαλοιφή 1ου) = ο,
νις (απαλοιφή ΤΕΛ) = νι, σπα (απαλοιφή 1ου) = πα

Αρχικός Βαθμός (α + β):													
α/α	ΦΩΣΗ	«ΛΕΞΗ»	Παραμένει	Σωστό	Λάθος	ΜΟΝΑΔΕΣ	α/α	ΦΩΣΗ	«ΛΕΞΗ»	Παραμένει	Σωστό	Λάθος	ΜΟΝΑΔΕΣ
1.	1η	λο	ο				13.	1η	ρες	ες			
2.	1η	ρα	α				14.	ΤΕΛ.	πης	πη			
3.	ΤΕΛ.	κον	κο				15.	ΤΕΛ.	βες	βε			
4.	ΤΕΛ.	ρεν	ρε				16.	ΤΕΛ.	λην	λη			
5.	1η	δην	ην				17.	1η	γρα	ρα			
6.	1η	βη	η				18.	1η	πλα	λα			
7.	1η	χη	η				19.	ΤΕΛ.	βρηγ	βρη			
8.	ΤΕΛ.	λας	λα				20.	ΤΕΛ.	σπεν	σπε			
9.	ΤΕΛ.	γαν	γα				21.	ΤΕΛ.	γρες	γρε			
10.	1η	λον	ον				22.	ΤΕΛ.	βλης	βλη			
11.	1η	βος	ος				23.	1η	χρον	ρον			
12.	1η	μος	ος				24.	1η	κλος	λος			
Σύνολο Μονάδων (α):						Σύνολο Μονάδων (β):							
Γενικό Σύνολο Μονάδων (α + β):													

Εικόνα 9: Απαλοιφή Φωνημάτων (Τεστ Ανίχνευσης)

Μετατροπή των αρχικών βαθμών σε τυπικούς βαθμούς

Μετατροπή Αρχικών Βαθμών σε Τυπικούς Βαθμούς για την ηλικιακή ομάδα του νηπιαγωγείου

Πιν. Ν.1
ΔΙΑΚΡΙΣΗ
ΦΩΝΗΜΑΤΩΝ

Αρχικοί Βαθμοί	Τυπικοί Βαθμοί
24	13
23	11
22	9
21	8
20	7
19	6
17 - 18	5
0 - 16	4

Πιν. Ν.2
ΚΑΤΑΤΜΗΣΗ
ΨΕΥΔΟΛΕΞΕΩΝ
ΣΕ ΦΩΝΗΜΑΤΑ

Αρχικοί Βαθμοί	Τυπικοί Βαθμοί
10 (*)	16
8 - 9	15
7	14
6	13
5	12
4	11
3	10
2	7
0 - 1	4

Πιν. Ν.3
ΑΠΑΛΟΙΦΗ
ΦΩΝΗΜΑΤΩΝ

Αρχικοί Βαθμοί	Τυπικοί Βαθμοί
12 (**)	15
9 - 11	14
7 - 8	13
5 - 6	12
4	10
3	9
2	8
0 - 1	5

Εικόνα 10: Μετατροπή των αρχικών βαθμών σε τυπικών βαθμών

ΔΙΑΓΝΩΣΤΙΚΟ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΗΛΙΚΙΑΚΗ ΟΜΑΔΑ ΤΟΥ ΝΗΣΙΑΓΩΓΕΙΟΥ

Επίδοση	Τυπικοί Βαθμοί	Φωνολογική Επίγνωση			Βραχύχρονη Μνήμη Φωνολογικών Πληροφοριών		Τυπικοί Βαθμοί	Επίδοση
		Διάκριση Φωνημάτων	Κατάμηση Ψευδολέξεων σε Φωνήματα	Απαλοιφή Φωνημάτων	Μνήμη Ακολουθιών Αριθμών	Επανάληψη Ψευδολέξεων		
Υψηλή Επίδοση	17	-	-	-	-	-	17	Υψηλή Επίδοση
	16	-	-	-	-	-	16	
	15	-	-	-	-	-	15	
	14	-	-	-	-	-	14	
	13	-	-	-	-	-	13	
Μέση Ανώτερη Επίδοση	12	-	-	-	-	-	12	Μέση Ανώτερη Επίδοση
	11	-	-	-	-	-	11	
Μέση Επίδοση	10	-	-	-	-	-	10	Μέση Επίδοση
Μέση Κατώτερη Επίδοση	9	-	-	-	-	-	9	Μέση Κατώτερη Επίδοση
	8	-	-	-	-	-	8	
Χαμηλή Επίδοση	7	-	-	-	-	-	7	Χαμηλή Επίδοση
	6	-	-	-	-	-	6	
	5	-	-	-	-	-	5	
	4	-	-	-	-	-	4	
	3	-	-	-	-	-	3	
	2	-	-	-	-	-	2	

Εικόνα 11: Διαγνωστικό Διάγραμμα για την ηλικιακή ομάδα νηπιαγωγείου

ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΩΝ

ΦΕ:	Φωνολογική Ενημερότητα
Α:	Αγόρι
ΑΒ:	Αρχικός Βαθμός
ΑΗ:	Αναπτυξιακή Ηλικία
ΑΚ:	Αστική Κυπριακή
ΑΠ:	Αναπτυξιακό Πηλίκο
Κ:	Κορίτσι
ΚΔ:	Κυπριακή Διάλεκτος
ΚΝΕ:	Κοινή Νεοελληνική
ΤΒ:	Τυπικός Βαθμός
ΤΕΓ:	Τυπικής Ελληνικής Γλώσσας

ΚΥΡΙΟ ΜΕΡΟΣ:

1. Εισαγωγή

Η παρούσα Πτυχιακή Εργασία απαρτίζεται από τρία μέρη. Το πρώτο μέρος εστιάζεται στο θεωρητικό κομμάτι της έρευνας, με κυριότερα σημεία την Φωνολογική, Φωνημική, Συλλαβική και Γλωσσική-Μεταγλωσσική Ενημερότητα. Το δεύτερο μέρος αποτελείται από την μεθοδολογία, τον σχεδιασμό, την περιγραφή των εργαλείων που χρησιμοποιήθηκαν και τον τρόπο χορήγησης τους. Στο τρίτο και τελευταίο μέρος αναλύθηκαν και συζητήθηκαν τα αποτελέσματα των δύο τεστ.

1.1 Ορισμός

Ο όρος Φωνολογική Ενημερότητα (ΦΕ) αναφέρεται στη διακριτική αναγνώριση των ήχων σε λέξεις ή συλλαβές. Συγκεκριμένα, αναφέρεται στην ικανότητα ενός ατόμου να αναγνωρίζει και να διαχωρίζει τα φωνήματα που απαρτίζουν μια λέξη. Η ΦΕ αποτελεί έναν από τους αποτελεσματικότερους τρόπους για να προβλεφθούν οι μελλοντικές γλωσσικές δεξιότητες ενός παιδιού (Høien, Lundberg, Stanovich, & Bjaalid, 1995), καθώς και τις δεξιότητες του στον τομέα της μάθησης (όπως η ανάγνωση και η γραφή). Έχει αποδειχθεί μέσω ερευνών παρεμβάσεων και μελετών σχετικών με τη χρονική εξέλιξη ότι η ΦΕ διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη της αναγνωστικής ικανότητας (Schneider, Roth, & Ennemoser, 2000).

Μέσα από την ελληνική βιβλιογραφία μπορεί κανείς να συναντήσει τη ΦΕ με τους παρακάτω όρους: φωνολογική συνείδηση, φωνολογική επίγνωση και μεταγλωσσική ικανότητα (Κοντραφούρη, 2016)

1.2 Σκοπός Έρευνας

Μέσα από την έρευνα την οποία θα διεξάγουμε, σκοπός μας είναι να αναδείξουμε την ικανότητα φωνολογικής ενημερότητας των παιδιών προσχολικής ηλικίας με Κυπριακή

καταγωγή και κατά πόσο τα σταθμισμένα τεστ που δημιουργήθηκαν για τις ανάγκες του ελληνικού πληθυσμού λειτουργούν και εξάγουν αξιόπιστα αποτελέσματα για την αξιολόγηση ενός Κυπριόπουλου παιδιού.

Εξαιτίας των γλωσσικών αποκλίσεων που παρουσιάζονται μεταξύ της Κυπριακής Διαλέκτου και της Τυπικής Ελληνικής Γλώσσας, θα πραγματοποιηθεί συλλογή δείγματος ομιλίας σε Κυπριόπουλα παιδιά. Τα εργαλεία που θα χρησιμοποιηθούν είναι η βραχεία χορήγηση του Αθηνά Τεστ και η βραχεία χορήγηση του Τεστ Ανίχνευσης και Διερεύνησης των Αναγνωστικών Δυσκολιών.

1.3 Βιβλιογραφική Ανασκόπηση

1.3.1 Γλωσσική και Μεταγλωσσική ικανότητα – ενημερότητα

Με βάση τη Γλωσσολογία, όπως αναφέρει και ο Chomsky (1957 και 1965), ο όρος γλωσσική ικανότητα (language competence) χρησιμοποιείται για να περιγράψει την ικανότητα του φυσικού ομιλητή μιας γλώσσας, να δημιουργεί και να κατανοεί αμέτρητες σωστές γραμματικές προτάσεις (Κοντραφούρη, 2016).

Όπως αναφέρουν οι Read (1978) και Bredart & Rondal (1982) η μεταγλωσσική ικανότητα (metalinguistic competence) ορίζεται ως η ικανότητα του ατόμου να αντιλαμβάνεται και να κατανοεί τις γνώσεις που κατέχει σχετικά με τη δομή, τη λειτουργία και τη χρήση της γλώσσας. Αυτή είναι και η κύρια διαφορά από την γλωσσική ικανότητα, η οποία αποτελεί τη πρωτογενή γνώση που χρειάζεται κάποιος για να εκφραστεί και να επικοινωνήσει. Μέσα από έρευνες έχει διαπιστωθεί, ότι, για να κατακτηθεί η μεταγλωσσική ικανότητα πρέπει πρώτα κάποιος να κατακτήσει τη γλωσσική (Κοντραφούρη, 2016).

Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι οι μεταγλωσσολογικές ικανότητες χωρίζονται σε τέσσερα βασικά γλωσσικά στοιχεία.

- Το πρώτο από αυτά είναι η φωνολογική επίγνωση, πάνω στην οποία επικεντρώνεται η παρούσα εργασία. Αφορά στην ικανότητα ενός παιδιού να αντιλαμβάνεται ότι ο προφορικός λόγος προκύπτει από μικρότερες φωνολογικές μονάδες, που με εξάσκηση θα μπορεί να τις αναγνωρίζει και να τις χειρίζεται εντός των λέξεων.
- Το δεύτερο μέρος αφορά τη σημασιολογική ενημερότητα, κατά το οποίο το παιδί είναι σε θέση να κατανοήσει ότι οι λέξεις μπορεί να έχουν περισσότερες από μια σημασίες και να αναφέρονται σε συγκεκριμένα και γεγονότα. Αντίθετα, σε επίπεδο πρότασης, σχετίζεται με την αντίληψη εάν μια πρόταση είναι εννοιολογικά σωστή ή όχι.
- Το τρίτο μέρος αναφέρεται στη συντακτική ενημερότητα, όπου το παιδί είναι σε θέση να αντιληφθεί, ότι οι προτάσεις ακολουθούν μια συγκεκριμένη συντακτική δομή.
- Το τέταρτο μέρος αποτελείται από την πραγματολογική ενημερότητα, στην οποία το παιδί διαθέτει την δεξιότητα να αντιλαμβάνεται ποια είναι η σχέση μεταξύ του γλωσσικού συστήματος και του γλωσσικού πλαισίου στο οποίο χρησιμοποιείται (Κοντραφούρη, 2016).

1.3.2 Φωνολογική Ενημερότητα

Όπως επισήμανε ο Χατζησαββίδης (2002), η ΦΕ αναφέρεται στην ικανότητα των ατόμων να διαχειρίζονται τα στοιχεία που αποτελούν τη γλώσσα τους, όπως τα φωνήματα, τους φθόγγους και άλλα παραγλωσσικά στοιχεία. Για να μπορέσει να κατακτηθεί πρέπει το άτομο να κατανοήσει τα φωνήματα της γλώσσας του. Η ΦΕ

αποκτάται από ένα άτομο πριν την ηλικία των οκτώ ετών και λειτουργεί ως θετική επίδραση στην ανάγνωση και στη γραφή (Κύρου, 2009).

Η ΦΕ χωρίζεται σε επίπεδα, με κάθε επίπεδο να χαρακτηρίζεται από ορισμένες διαφορές. Αυτές οι διαφορές αφορούν στη φύση του δομικού στοιχείου του λόγου, δηλαδή εάν αυτό είναι φώνημα, συλλαβή ή λέξη και στη γνωστική απαίτηση που απαιτείται για την επεξεργασία κάθε δομικού στοιχείου και λόγου. Επομένως, παρατηρείται ότι υπάρχουν διαφορετικά επίπεδα κατάκτησης της ΦΕ (Ζούνη & Λιάμπου, 2019).

1.3.3 Φωνημική Ενημερότητα

Σύμφωνα με τον Πρόποδα (2002), η έννοια Φωνημική Ενημερότητα αναφέρεται στην κατανόηση του παιδιού, ότι η ομιλία αποτελείται από φωνήματα (δηλαδή τα δόκιμα στοιχεία της ομιλίας) και την σωστή χρήση αυτών από τους ομιλητές. Ωστόσο για να αποκτήσει κάποιο άτομο τη δυνατότητα να αντιλαμβάνεται τα φωνήματα της ομιλίας, πρέπει πρώτα να αποκτήσει την ικανότητα εκτέλεσης γνωστικών διεργασιών, όταν θα αναπαριστά τα δομικά στοιχεία του λόγου στο μυαλό του (Κύρου, 2009).

1.3.4 Συλλαβική Ενημερότητα

Σύμφωνα με τον Πρόποδα (2002), η έννοια Συλλαβική Ενημερότητα αναφέρεται στην κατανόηση του παιδιού, ότι η ομιλία αποτελείται από συλλαβές, καθώς και στην ικανότητα του να αναλύει και να συνθέτει αυτές τις συλλαβές εντός των λέξεων. Καθώς οι συλλαβές αντιστοιχούν σε μονάδες της ομιλίας, είναι πιο εύκολο για το παιδί να τις αντιληφθεί, χωρίς ιδιαίτερη σκέψη για τα δομικά στοιχεία της λέξης, αναπαριστώντας τις στο μυαλό του (Κύρου, 2019).

1.4 Στάδια Ανάπτυξης Φωνολογικής Ενημερότητας

Η Φωνολογική Ενημερότητα αναφέρεται στην ικανότητα του κάθε ατόμου να αναγνωρίζει και να χειρίζεται τα στοιχεία που αποτελούν την γλώσσα/ομιλία, χαρακτηρίζεται ως μια δεξιότητα αλλά και ως μια ικανότητα την οποία τα παιδιά αναπτύσσουν σταδιακά σε μια καθορισμένη περίοδο ετών με κυριότερη, την προσχολική και σχολική τους ηλικία (Κωτούλας, 2007). Τα παιδιά συνήθως αποκτούν πλήρως την φωνολογική ενημερότητα της γλώσσας τους μέχρι την ηλικία των οκτώ ετών, ωστόσο αυτό δεν είναι απόλυτο, εφόσον η ΦΕ επηρεάζεται από διάφορους παράγοντες με κυριότερο τον κοινωνικό. Ως εκ τούτου, καθοριστικό ρόλο στην ανάπτυξη της, διαδραματίζει η ποσότητα αλλά και η ποιότητα των γλωσσικών ερεθισμάτων που το παιδί δέχεται από το περιβάλλον του σε καθημερινό επίπεδο (Χατζησαββίδης, 2002).

Πιο κάτω θα αναφερθούν τα στάδια ανάπτυξης της ΦΕ τα οποία συμπίπτουν με το ηλικιακό φάσμα των παιδιών που εξετάστηκαν στην έρευνα. Η ικανότητα της Φωνολογικής Ενημερότητας καλλιεργείται σταδιακά από τα πρώτα χρόνια ζωής του παιδιού και κάνει την παρουσία της αισθητή περίπου στην ηλικία των 3;00 με 4;00 ετών. Το παιδί σε αυτή την ηλικία εισέρχεται στο νηπιαγωγείο και αρχίζει να εξοικειώνεται με γνωστά ποιήματα όπως το Φεγγαράκι, να αναγνωρίζει την παρήχηση των λέξεων π.χ. οι λέξεις ‘μου’ και ‘μαμά’ αρχίζουν με τον ίδιο ήχο, να αναγνωρίζει και αργότερα να λέει τις λέξεις με ομοιοκαταληξία π.χ. ‘γάτα’ και ‘πάτα’, να τμηματίζει την πρόταση σε χωριστές λέξεις και τις πολυσύλλαβες λέξεις σε συλλαβές, π.χ. η λέξη ‘γάλα’ θα γίνει ‘γα-λα’.

Προχωρώντας στην ηλικία των 5;00 με 6;00 ετών παρατηρείται ότι το παιδί έχει αποκτήσει κατά πρώτο λόγο, την ικανότητα να μετρά τον αριθμό των συλλαβών σε μια λέξη, να τμηματίζει τον αρχικό ήχο με τους υπόλοιπους της λέξης, π.χ. η λέξη ‘γάτα’ θα γίνει ‘γ-άτα’, είναι ικανό να αναμειγνύει τον αρχικό ήχο με τους υπόλοιπους της

λέξης και να προσδιορίζει μια λέξη η οποία δεν ομοιοκαταληκτεί με τις υπόλοιπες, π.χ. η λέξη ‘μήλο’ δεν ομοιοκαταληκτεί με τις λέξεις ‘πόδι’–‘ρόδι’. Κατά δεύτερο λόγο, το παιδί αυτής της ηλικίας είναι ικανό επίσης να φτιάχνει ποιήματα, να ταιριάζει τα αρχικά σύμφωνα των λέξεων δηλαδή οι λέξεις ‘ρόδι’ και ‘ράβω’ που αρχίζουν με τον ίδιο ήχο, να αναμειγνύει δύο με τρεις ήχους για να φτιάξει μια λέξη π.χ. τα φωνήματα /e/ /n/ /a/ θα χρησιμοποιηθούν για να δημιουργήσει τη λέξη ‘ένα’, ταυτόχρονα να τμηματίζει το αρχικό σύμπλεγμα από το υπόλοιπο της λέξης π.χ. ‘τρ-ένο’ και τέλος να διαχωρίζει το τελικό σύμφωνο από το υπόλοιπο της λέξης για παράδειγμα η λέξη ‘γάτος’ θα γίνει ‘γάτο-ς’.

Μετέπειτα, στην ηλικία των 7;00 με 8;00 ετών το παιδί έχει αποκτήσει την ικανότητα να αναμειγνύει απομονωμένα φωνήεντα έτσι ώστε να σχηματίσει λέξεις, να μετρά τον αριθμό των φωνημάτων που συμπεριλαμβάνονται σε μια λέξη, να συλλαβίσει ένα-ένα τα φωνήματα των λέξεων π.χ. η λέξη ‘πόδι’ θα γίνει /p/ /o/ /d/ /i/, το παιδί μπορεί να τμηματίζει φωνήματα μέσα στις λέξεις, να διαγράφει και να προσθέτει φωνήματα από λέξεις και να τμηματίζει ή να διαγράφει συμπλέγματα φωνημάτων. Τέλος, είναι ικανό να μεταφέρει τα φωνήματα μίας λέξης έτσι ώστε να φτιάξει μια νέα λέξη, παραδείγματος χάριν θα μεταφέρει το ‘σ’ από τη λέξη ‘σύκο’ στο τέλος και η λέξη γίνεται ‘οίκος’.(Goldsworthy 2003, Justice 2006, Naremore, Densmore & Harman 2001).

1.5 Ενίσχυση Φωνολογικής Ενημερότητας στην Προσχολική Ηλικία

Όπως έχει προαναφερθεί η ΦΕ είναι μια βασική δεξιότητα που θέτει τις βάσεις για την ανάπτυξη της ανάγνωσης και της γραφής στα παιδιά του νηπιαγωγείου. Καθώς τα παιδιά γίνονται πιο ευαισθητοποιημένα στους ήχους εντός των λέξεων, είναι

καλύτερα προετοιμασμένα να αποκωδικοποιήσουν και να κωδικοποιήσουν τη γραπτή γλώσσα.

Υπάρχουν αρκετά βασικά στοιχεία της ΦΕ, συμπεριλαμβανόμενων της ομοιοκαταληξίας και της μέτρησης συλλαβών, οι οποίες μέσα από δραστηριότητες που επικεντρώνονται στα εν λόγω στοιχεία, οι εκπαιδευτικοί, οι λογοπαθολόγοι αλλά και οι γονείς μπορούν να προσφέρουν βοήθεια για την ανάπτυξη ισχυρών δεξιοτήτων ΦΕ στα νήπια, θέτοντας τις βάσεις για μελλοντική επιτυχία στην ανάγνωση και τη γραφή.

Η ΦΕ παίζει έναν καθοριστικό ρόλο στην ανάπτυξη της ανάγνωσης. Όπως αναφέρουν οι μελετητές Densmore και Harman (2001), υπέδειξαν ότι τα παιδιά προσχολικής ηλικίας τα οποία κατέχουν ένα υψηλό επίπεδο ΦΕ, έχουν περισσότερες πιθανότητες να αναπτύξουν ισχυρές δεξιότητες στην ανάγνωση και γραφή αργότερα. Προφανώς, η ΦΕ δεν αναπτύσσεται αυτομάτως στο μυαλό των παιδιών αλλά μέσα από την καθημερινότητα και τα ερεθίσματα τα οποία λαμβάνει το παιδί από το περιβάλλον του.

Επιπρόσθετα, αξίζει να γίνει αναφορά στις στρατηγικές και δραστηριότητες που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την προώθηση της ΦΕ στα νήπια σε καθημερινή βάση. Αρχικά, είναι η ανάγνωση βιβλίων των οποίων συμπεριλαμβάνονται λέξεις με ομοιοκαταληξία. Δεύτερον, τα τραγούδια και τα παιδικά διηγήματα στα οποία τονίζονται διάφοροι ήχοι και συλλαβές. Τρίτον, τα παιχνίδια με λέξεις που περιλαμβάνουν την αναγνώριση και τη διαχείριση των ήχων στις λέξεις. Τέταρτον, τις δραστηριότητες φωνητικής ευαισθησίας, όπως η αναγνώριση και διαίρεση των μεμονωμένων ήχων της λέξης. Πέμπτον, η χρήση υλικών όπως μαγνητικά γράμματα ή πλακίδια με γράμματα, για να δημιουργήσουν λέξεις και να επικεντρωθούν στους ήχους μέσα από αυτές. Τέλος, η παροχή απλών ευκαιριών για εξερεύνηση και έκφραση

προφορικής γλώσσας, προκειμένου να ενθαρρυνθούν τα παιδιά να συμμετέχουν ενεργά σε συνομιλίες και διηγήματα ώστε να βελτιώσουν την ΦΕ τους.

Κλείνοντας, οι μελετητές Densmore και Harman (2001), υποδεικνύουν ότι η ΦΕ είναι ένα κρίσιμο στοιχείο της ανάπτυξης της ανάγνωσης και γραφής στα παιδιά προσχολικής ηλικίας. Μάλιστα, μέσα από την εφαρμογή παιδαγωγικών προσεγγίσεων αλλά και τη συμμετοχή των νήπιων σε δραστηριότητες που προωθούν τη φωνολογική ενημερότητα, το περιβάλλον μπορεί να βοηθήσει στην οικοδόμηση μιας ισχυρής βάσης για το μέλλον τους. Ως εκ τούτου, αξίζει να σημειωθεί ιδιαίτερα πως, έρευνες έχουν δείξει ότι ο μέγιστος βαθμός των παιδιών που παρουσιάζουν ελλείψεις στον τομέα της φωνολογικής ενημερότητας, μελλοντικά είναι πιθανό να παρουσιάσουν δυσκολίες στην ανάγνωση και γραφή (Bradle and Bryant, 1985).

1.6 Φωνολογική Ενημερότητα και Κυπριακή Διάλεκτος

Γύρω στην δεκαετία του '50, αλλά εντονότερα μετά την Τουρκική εισβολή του '74, πολλοί κάτοικοι μετακινήθηκαν από τα βόρεια προς τις νότιες αστικές περιοχές που υπήρχαν στο νησί. Έτσι προέκυψαν τεράστιες δημογραφικές αλλαγές στην Κύπρο (κυρίως μετά το 1974), με αποτέλεσμα αυτό να οδηγήσει σε μία ομογενοποίηση των γλωσσικών πρακτικών. Κατά συνέπεια αυτού, να γεννηθεί ένα νέο 'αστικό ιδίωμα', η «Αστική Κυπριακή» (Μ. Καρυολαίμου και Π.Παύλου, 2000).

Η Αστική Κυπριακή (ΑΚ) περιγράφεται ως ένας καθημερινός κώδικας επικοινωνίας των αστών ομιλούντων ατόμων και βρίσκεται μεταξύ των δύο ποικιλιών του νησιού «υπερβολικά κυπριακή - χωρκάτικα» και «υπερβολικά νεοελληνίζουσα - καλαμαρίστικα» (Κυριακίδου Ελένη Γιαννάκη, 2011).

Όπως όλοι γνωρίζουμε, υπάρχουν αρκετές διαφορές μεταξύ της Αστικής Κυπριακής διαλέκτου (ΚΔ) και της Κοινής Νεοελληνικής γλώσσας (ΚΝΕ), σε όλα τα γλωσσικά

επίπεδα. Γεγονός που φαίνεται και από το φωνητικό και φωνολογικό σύστημα της ΚΔ, αφού παραμένει ανεπηρέαστο από την επαφή με το αντίστοιχο της ΚΝΕ (Σ. Τσιπλάκου, 2007).

Όπως αναφέρουν και οι V. Fromkin, R. Rodman, N. Hyams (2003), χαρακτηριστικό στοιχείο λοιπόν της ΚΔ είναι η διατήρηση ή η ανάπτυξη του αρχαίου τελικού [n] και ειδικότερα στα κύρια ονόματα, π.χ βουνόν [vunón], γεμάτων [jemáton]. Ακόμα επισημαίνουν ότι παρατηρείται διπλή προφορά των απλών και διπλών συμφώνων, π.χ πρόγραμμα [prógramman] , πολλύν [pollín] και η διάσυνση συμφώνων, π.χ κόκκαλον [kók^halon], ποτέ [pot^hè]. Επίσης παρατηρείται η παρουσία παχιών συριστικών δηλαδή το /k/ προφέρεται ως [tʃ] και το /x/ ως [ʃ] μπροστά από πρόσθια φωνήεντα, π.χ εκείνος [(e)tʃínos], κερί [tʃerí], και [tʃe] (Σ. Τσιπλάκου, 2007).

Σύμφωνα με τους Ε. Θεοδώρου, Ι. Βογινδρούκας, Ε. Γιαννάκου, Λ. Τσούτη και Ι. Φοινικέττος (2023) οι οποίοι διεξήγαγαν έρευνα από 39 παιδιά, εκ των οποίων τα 19 ήταν Κυπριόφωνα και τα 20 Ελληνόφωνα, συγκρίνοντας αφηγήσεις από 10χρονους ομιλητές της κυπριακής ελληνικής διαλέκτου και της τυπικής νεοελληνικής, κατέληξαν αρχικά στο συμπέρασμα πώς τα παιδιά μεταξύ τους μοιράζονται παρόμοια αφηγηματικά στοιχεία και αυτό συμβαίνει γιατί ομιλούν δύο ποικιλίες της ίδιας γλώσσας. Επιπρόσθετα υπογραμμίζουν ότι τα Κυπριόπουλα και τα Ελληνόπουλα μεταξύ τους μπορεί να διαφέρουν στα γλωσσικά τους προφίλ.

Συμπερασματικά, το μόνο που μπορούμε να αναφέρουμε με σιγουριά είναι ότι υπάρχουν αρκετές διαφορές μεταξύ ΚΔ και ΚΝΕ, και θα ήταν πολύ ενδιαφέρον να γίνουν περαιτέρω μελέτες επί του θέματος και να ασχοληθούν περισσότεροι ερευνητές τόσο με την ΦΕ της Κυπριακής Διαλέκτου, όσο και με τις διαφορές μεταξύ ΚΔ και ΚΝΕ.

1.7 Κυπριακά: Διάλεκτος ή Κοινωνική Διγλωσσία;

Η διγλωσσία σύμφωνα με τον ορισμό της Σ. Τσιπλάκου (2007) αναφέρεται «στη φυσική κατάκτηση δύο γλωσσών ως μητρικών, συνήθως σε ατομικό επίπεδο, χωρίς να υπάρχει αναγκαστικά συστηματική διαφοροποίηση της μιας και της άλλης ως προς της γλωσσικές λειτουργίες που επιτελούν και χωρίς να υπάρχει απαραίτητα ιεραρχική διάκριση της μιας σε σχέση με την άλλη ως προς το κοινωνικό τους γόητρο».

Η Σ. Τσιπλάκου από την άλλη πλευρά, συνεχίζει λέγοντας πως ο όρος κοινωνική διγλωσσία περιγράφει « μια σχετικά σταθερή γλωσσική κατάσταση όπου, εκτός από τις βασικές διαλέκτους της γλώσσας, υπάρχει και μια αρκετά διαφορετική, αυστηρά κωδικοποιημένη υπερκείμενη ποικιλία, η οποία διαθέτει μεγάλη σε έκταση και σεβαστή γραμματεία, που προέρχεται είτε από παλαιότερη χρονική περίοδο είτε από μια άλλη γλωσσική κοινότητα, και η οποία μαθαίνεται κυρίως μέσα από την επίσημη εκπαίδευση και χρησιμοποιείται στις περισσότερες εκφάνσεις του γραπτού λόγου και της επίσημης επικοινωνίας αλλά δεν χρησιμοποιείται από κανένα τμήμα του πληθυσμού στην καθημερινή επικοινωνία».

Σημαντικό παράδειγμα λοιπόν για την «κοινωνική διγλωσσία» φαίνεται πως διαδραματίζει η ελληνόφωνη γλωσσική κοινότητα της Κύπρου αφού σύμφωνα και με τον παραπάνω ορισμό, η ΚΝΕ είναι η υπερκείμενη ποικιλία ενώ η ΚΔ η φυσική ποικιλία (Σ. Τσιπλάκου, 2007).

Σύμφωνα με την έρευνα των Kehui, Xin, Chi-Lin, Rachel, Rebecca, Nia, Valeria, Xiao, Twilla, Tai-Li, James και Ioulia (2023), που διεξήχθη μεταξύ ομάδας δίγλωσσων Άγγλων-Κινέζων και μονόγλωσσων Άγγλων παιδιών, αναφέρουν ότι για την φωνολογική επίγνωση της Αγγλικής γλώσσας υπήρξαν ομοιότητες στην ενεργοποίηση του εγκεφάλου μεταξύ δίγλωσσων και μονόγλωσσων. Ακολούθως όμως οι ερευνητές αναφέρουν ότι στα Κινέζικα

δεν βρέθηκαν σημαντικές συσχετίσεις εγκεφαλικής συμπεριφοράς όσον αφορά στην ΦΕ. Το αποτέλεσμα αυτό μας παραπέμπει στο σχόλιο των γονέων τους, που ανέφεραν ότι τόσο στη σχολική τους εκπαίδευση, όσο και στην καθημερινότητα τους η κυρίαρχη γλώσσα επικοινωνίας είναι η αγγλική.

Συμπερασματικά τα ευρήματα μας υποδηλώνουν ότι για να έχουμε έγκυρα αποτελέσματα σύγκρισης μεταξύ δίγλωσσων και μονόγλωσσων ατόμων θα πρέπει να λάβουμε υπόψη το μορφωτικό επίπεδο, το φύλο, την ηλικία εκμάθησης της δεύτερης γλώσσας και τον τρόπο διδασκαλίας της (E. Cargnelutti, B.Tomasino, F.Fabbro, 2019).

1.8 Βιβλιογραφική Ανασκόπηση Ερευνών

1.8.1 Η φωνολογική ενημερότητα σε Πολωνά και Αυστραλέζικα παιδιά προσχολικής ηλικίας

Αυτό το άρθρο παρουσιάζει δεδομένα σχετικά με την ανάπτυξη των αρχικών γλωσσικών ικανοτήτων και της ΦΕ σε παιδιά 5 ετών που συλλεκτικά κατά τη διάρκεια μιας έρευνας που πραγματοποιήθηκε από τους Edward Gillian, Bogna Ferensztajn, Bożena Franków-Czerwonko, Urszula Paradowska, Gorzów Wielkopolski στην Πολωνία και Αυστραλία το 2009, με απώτερο στόχο την ισότητα των εκπαιδευτικών ευκαιριών στα παιδιά. Σε αυτή την έρευνα πάρθηκε δείγμα από 54 παιδιά τα οποία ήταν από δυο διαφορετικά σχολεία (ένα Πολωνό και ένα Αυστραλό), 27 από το κάθε ένα. Στην αρχή του ακαδημαϊκού έτους δόθηκε ένα άτυπο ερωτηματολόγιο σε όλα τα παιδιά από το οποίο παρατηρήθηκε πως οι πρώιμες αναπτυσσόμενες ικανότητες αλλά και η ΦΕ, έχουν μεγάλα κενά. Ωστόσο όταν τα παιδιά αυτά επαναξιολογήθηκαν στο τέλος αυτής της χρονιάς παρατηρήθηκε μεγάλη βελτίωση σε αυτούς τους τομείς. Αυτό επιτεύχθηκε μέσα από ασκήσεις ενδυνάμωσης της ΦΕ που χορηγούσαν οι εκπαιδευτικοί κατά τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς σε αυτά τα 54 παιδιά.

Παρατηρώντας την συνολική απόδοση των Πολωνών παιδιών με των Αυστραλών παιδιών, τα δεδομένα έδειξαν ότι οι Πολωνοί μαθητές πέτυχαν με παρόμοια απόδοση με τους Αυστραλούς. Το μεγαλύτερο ποσοστό των μαθητών που φοιτούν στην Πολωνία είχαν ποσοστό επιτυχίας 90%, με βάση την κλίμακα αξιολόγησης που χρησιμοποιήθηκε στα Αγγλικά. Ενώ, το μεγαλύτερο ποσοστό των μαθητών που φοιτούν στην Αυστραλία είχαν ποσοστό επιτυχίας 85%, με βάση την Αγγλική κλίμακα αξιολόγησης. Ωστόσο, οι διαφορές οι οποίες παρατηρήθηκαν δεν είχαν αξιοσημείωτη στατιστική απόκλιση/ διαφορά ανάμεσα τους.

1.8.2 Ανίχνευση φωνολογικών διαταραχών και μαθησιακών δυσκολιών σε παιδιά ηλικίας 9-12

Σύμφωνα με την έρευνα των Κίαφα Ε., Λογοθέτη Ε. και Σωτηρόπουλου Γ. που διεξάχθηκε στην Πάτρα (2016) με τίτλο «Ανίχνευση φωνολογικών διαταραχών και μαθησιακών δυσκολιών σε παιδιά ηλικίας 9-12», σκοπός τους ήταν να διαπιστωθεί κατά πόσο μπορούν τα παιδιά σχολικής ηλικίας και τυπικής ανάπτυξης να παρουσιάζουν διαταραχές στη φωνολογία. Το δείγμα που πήραν ήταν από 180 παιδιά τυπικού πληθυσμού ηλικίας 9-12 ετών από τρεις διαφορετικές περιοχές, τα οποία ήταν ισάριθμα μεταξύ τους αγόρια και κορίτσια. Κάποια από αυτά είχαν διαγνωστεί με φωνολογικές μαθησιακές δυσκολίες, αλλά κανένα από αυτά δεν είχε αισθητηριακά ελλείματα.

Για την διεκπεραίωση αυτής της έρευνας χορήγησαν ένα άτυπο εργαλείο φωνολογίας όπου είχε 63 εικονογραφημένες λέξεις (δισύλλαβες, τρισύλλαβες και πολυσύλλαβες) με φωνήματα ή συμπλέγματα (σε αρχική, μεσαία και τελική θέση). Μετά την αξιολόγηση πραγματοποιήθηκε διάγνωση των παιδιών που είχαν φωνολογικά λάθη (21/180) και δόθηκε στους αντίστοιχους δασκάλους ένα ερωτηματολόγιο όπου είχε 30 ερωτήσεις για συμπλήρωση.

Τα αποτελέσματα που βγήκαν συνολικά και από τις τρεις περιοχές ήταν ότι το 19% του αντρικού πληθυσμού έκανε φωνολογικά διεργασίες (17/90) και ότι το 6% του

γυναικείου πληθυσμού έκανε φωνολογικά λάθη (4/90). Καταλήγοντας, σημειώνεται σημαντική διαφορά μεταξύ των δύο ομάδων και φτάνουμε στο συμπέρασμα πως τα παιδιά παρουσιάζουν φωνολογικές διαταραχές, καθώς και μεταξύ τους παρουσιάζουν διαφορετικές φωνολογικές διαταραχές, αφού τα αγόρια έκαναν περισσότερα λάθη από τα κορίτσια.

1.8.3 Σύγκριση της Επίδοσης Δίγλωσσων Μαθητών Α και Β Δημοτικού με Μονόγλωσσα Παιδιά μέσω του Σταθμισμένου τεστ Ανίχνευσης και Διερεύνησης Αναγνωστικών Δυσκολιών του Κωσταντίνου Δ. Πορποδά.

Η έρευνα η οποία πραγματοποιήθηκε στην Πάτρα το (2017) από τον Ανδρεαδάκη Ρούσσο και την Κουριδάκη Άννα Μαρία, με τίτλο «Σύγκριση της Επίδοσης Δίγλωσσων Μαθητών Α και Β Δημοτικού με Μονόγλωσσα Παιδιά μέσω του Σταθμισμένου τεστ Ανίχνευσης και Διερεύνησης Αναγνωστικών Δυσκολιών του Κωσταντίνου Δ. Πορποδά», εστίασε στην διερεύνηση και σύγκριση των επιδόσεων μεταξύ των μονόγλωσσων Ελληνόφωνων παιδιών και των Δίγλωσσων Αλβανών παιδιών.

Πραγματοποιήθηκε ολοκληρωμένη χορήγηση και βαθμολόγηση του Εργαλείου Ανίχνευσης, μέσα απο την οποία παρατηρήθηκε διαφορά 2,7% στην απόδοση μεταξύ των παιδιών στον τομέα της Φωνολογικής Επίγνωση. Στην Απαλοιφή Φωνημάτων το ποσοστό επιτυχίας ήταν στο 24,55%, στην Κατάτμηση Ψευδολέξεων σε Φωνήματα ήταν 26,3%. Αντίθετα, υψηλή απόδοση παρατηρήθηκε στην Διάκριση Φωνημάτων με ποσοστό επιτυχίας 92,7%. Στο σύνολο η Φωνολογική Επίγνωση εμφάνισε με μεγάλη διαφορά τον ψηλότερο βαθμό επίδοσης με 78,81% επιτυχία. Καταληκτικά, τα μονόγλωσσα Ελληνόφωνα παιδιά στο σύνολο είχαν το μεγαλύτερο ποσοστό επιτυχίας, ενώ σε αντίθεση το ποσοστό επιτυχίας των δίγλωσσών Αλβανών παιδιών δεν ξεπερνούσε το 20% με 30%.

1.8.4 Χορήγηση του Αθηνά Τεστ σε μελέτη περίπτωσης παιδιού πρώτης σχολικής ηλικίας με αναπτυξιακές διαταραχές

Στην παρούσα έρευνα η οποία, διεξάχθηκε το 2014 στα Ιωάννινα με τίτλο «Χορήγηση του Αθηνά Τεστ σε μελέτη περίπτωσης παιδιού πρώτης σχολικής ηλικίας με αναπτυξιακές διαταραχές», φαίνεται πως πραγματεύεται η χορήγηση του Αθηνά τεστ σε ,μελέτη περίπτωσης παιδιού πρώτης σχολικής ηλικίας με αναπτυξιακές διαταραχές.

Στην έρευνα έλαβαν μέρος δύο παιδιά πρώτης σχολικής ηλικίας με αναπτυξιακές διαταραχές, ΔΕΠ/Υ και ΕΓΔ αντίστοιχα. Αρχικά τους έγινε μία πρώτη αξιολόγηση με το εργαλείο ανίχνευσης «Αθηνά Τεστ», και έπειτα παρακολούθησαν ένα πρόγραμμα παρέμβασης διάρκειας 5 μηνών, και στο τέλος τους έγινε επαναξιολόγηση.

Τα αποτελέσματα στον τομέα της γραφο-φωνολογικής ενημερότητας ήταν ότι τα παιδιά εμφάνισαν τιμές μέσης και εξαιρετικής επίδοσης. Αν και φαίνεται ότι οι επιδόσεις των παιδιών κυμαίνονται στο ίδιο επίπεδο, πράγμα αντιφατικό καθώς η διαταραχή του δεύτερου παιδιού με Ειδική Γλωσσική Διαταραχή σχετίζεται με δυσκολίες στη γραφο-φωνολογική ενημερότητα, ενώ αντίθετα στην περίπτωση του πρώτου παιδιού η βιβλιογραφία δεν αναφέρει κάτι σχετικό.

2. Μεθοδολογία Έρευνας

Στόχος της παρούσας έρευνας είναι να αναδείξουμε την ικανότητα φωνολογικής ενημερότητας των παιδιών προσχολικής ηλικίας με Κυπριακή καταγωγή. Επιμέρους στόχοι της εν λόγω έρευνας είναι κατά πόσο τα σταθμισμένα τεστ που δημιουργήθηκαν για τις ανάγκες του ελληνικού πληθυσμού λειτουργούν και εξάγουν αξιόπιστα αποτελέσματα για την αξιολόγηση ενός Κυπριόπουλου παιδιού.

Μετά το ερώτημα που τέθηκε αποφασίσαμε να συλλέξουμε δείγμα ομιλίας. Βασική προϋπόθεση ήταν οι συμμετέχοντες να είναι παιδιά προσχολικής ηλικίας, η ηλικία των οποίων να κυμαίνεται στα 5;0-6;2 έτη και να ομιλούν την Κυπριακή διάλεκτο. Τα παιδιά που συμμετείχαν επιλέχθηκαν από ιδιωτικά Νηπιαγωγεία και από προσωπικές επαφές των ερευνητών. Συνολικά, έλαβαν μέρος 59 παιδιά.

Η μελέτη εγκρίθηκε από τα Ιδιωτικά Νηπιαγωγεία τα οποία συνεργαστήκαμε, έτσι ώστε να μπορέσουμε να πάρουμε το δείγμα που χρειαζόμασταν για την έρευνα. Στη συνέχεια δόθηκαν τα έντυπα συγκατάθεσης στους γονείς, μέσω των οποίων όχι μόνο πήραμε την έγκριση τους αλλά ενημερώθηκαν και για την όλη διαδικασία. Ακολούθως σε συνεννόηση με την διεύθυνση των σχολείων παρευρεθήκαμε στο χώρο τους έτσι ώστε τα παιδιά να είναι σε οικείο χώρο, κάνοντας την διαδικασία πιο ευχάριστη.

Τα εργαλεία που επιλέξαμε ήταν η βραχεία χορήγηση του «Αθηνά Τεστ» και του «Τεστ Ανίχνευσης και Διερεύνησης των Αναγνωστικών Δυσκολιών». Οι ασκήσεις που χορηγήθηκαν από τα παραπάνω τεστ αφορούσαν την ΦΕ και η όλη διαδικασία διήρκεσε 45 λεπτά, σε διάστημα μίας ή δύο συνεδριών.

2.1 Σχεδιασμός

Η παρούσα ερευνητική εργασία διεξάγεται στα πλαίσια της εκπόνησης Πτυχιακής Εργασίας του Τμήματος Λογοθεραπείας του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων. Στόχος όπως προαναφέραμε είναι σε πιο βαθμό τα σταθμισμένα τεστ που δημιουργήθηκαν με βάση την ΤΕΓ, έχουν αποτελεσματικότητα στην Κυπριακή διάλεκτο.

Συλλέξαμε δείγμα ομιλίας από τρία Ιδιωτικά Νηπιαγωγεία Παγκύπρια και από προσωπικές επαφές των ερευνητών. Πρωτίστως στάλθηκαν έντυπα συγκατάθεσης για να έχουμε τη δυνατότητα πρόσβασης στο αρχείο του κάθε σχολείου, έτσι ώστε να

μπορέσουμε να εντοπίσουμε τα παιδιά τα οποία θα ανταποκρίνονται στις ανάγκες τις έρευνας μας. Τα κριτήρια με τα οποία επιλέξαμε το δείγμα ήταν:

1. Παιδιά ηλικιακής ομάδας 5;0-6;2 ετών
2. Παιδιά με μητρική γλώσσα τα Κυπριακά

Στη συνέχεια στάλθηκαν έντυπα συγκατάθεσης στους γονείς αυτών των παιδιών και από όσους είχαμε θετική ανταπόκριση, χορηγήσαμε τα τεστ αξιολόγησης και συλλέξαμε το δείγμα ομιλίας.

Ακολούθως χορηγήσαμε τα τεστ αξιολόγησης στο χώρο των νηπιαγωγείων, έτσι ώστε τα παιδιά να νιώθουν πιο οικεία. Η όλη διαδικασία πραγματοποιήθηκε σε 1-2 συναντήσεις και διήρκεσε περίπου 45' λεπτά με 1 ώρα για το κάθε παιδί συνολικά. Έπειτα βαθμολογήσαμε την κάθε άσκηση με βάση του πίνακες βαθμολόγησης του κάθε τεστ ξεχωριστά και καταγράψαμε τα αποτελέσματα σε ένα αρχείο Excel. Με βάση τους αρχικούς βαθμούς (ΑΒ) κάναμε τις απαραίτητες ενέργειες, καταλήγοντας στο Αναπτυξιακό Πηλίκο (ΑΠ) και την Αναπτυξιακή Ηλικία (ΑΗ) για το Αθηνά Τεστ και στον Τυπικό Βαθμό (ΤΒ) για το Τεστ Ανίχνευσης και Διερεύνησης Αναγνωστικών Δυσκολιών.

Εν κατακλείδι τα αποτελέσματα της κάθε δοκιμασίας θα συγκριθούν μεταξύ τους για να οδηγηθούμε σε περεταίρω παρατηρήσεις και συμπεράσματα, τα οποία αφορούν την ΦΕ των παιδιών που εξετάστηκαν.

2.2 Εργαλεία

2.2.1 Παρουσίαση Βραχείας χορήγησης του Αθηνά Τεστ

Το Αθηνά Τεστ όπως και κάθε άλλο σταθμισμένο τεστ, είναι σαν ένα μικρό καλοσχεδιασμένο ψυχολογικό πείραμα. Αποτελείται από μια δέσμη από επιμέρους διαγνωστικές δοκιμασίες (14 κύριες και 1 συμπληρωματική) οι οποίες αξιολογούν ένα ευρύτατο φάσμα κινητικών, αντιληπτικών, νοητικών και ψυχογλωσσικών διεργασιών. Οι κλίμακες αυτές σχετίζονται με τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν τα παιδιά, έτσι ώστε να μπορέσουν να ανταποκριθούν στις μαθησιακές απαιτήσεις του σχολείου.

Οι δοκιμασίες του είναι σε μορφή ψυχομετρικών κλιμάκων και αξιολογούν το επίπεδο και το ρυθμό ανάπτυξης του παιδιού σε διάφορους τομείς (όπως η νοητική ικανότητα, η άμεση μνήμη ακολουθιών, η ολοκλήρωση ελλιπών παραστάσεων, η γραφο-φωνολογική ενημερότητα και η νευρο-ψυχολογική ωριμότητα).

➤ **Η χρησιμότητα του:**

Τα αποτελέσματα του δίνουν ένα αναλυτικό διαγνωστικό προφίλ του παιδιού, το οποίο δείχνει περιοχές ανάπτυξης που είναι ελλειμματικές και που μπορούν να ενοχοποιηθούν για τις παρούσες ή μελλοντικές δυσκολίες μάθησης και προσαρμογής του παιδιού στο σχολείο.

Ο απώτερος σκοπός της διαφορικής-αναλυτικής αξιολόγησης του παιδιού με αυτό το τεστ είναι ο προγραμματισμός και η εφαρμογή της κατάλληλης διδακτικο-θεραπευτικής παρέμβασης, για να βοηθηθεί το παιδί να ξεπεράσει τις δυσκολίες του πριν εκδηλωθούν ή εφόσον έχουν εκδηλωθεί να το βοηθήσει να τις ξεπεράσει.

Ο εκπαιδευτικός μπορεί να αξιοποιήσει τα αποτελέσματα του τεστ με τρεις τρόπους:

1. Ως ψυχοπαιδαγωγικό διαγνωστικό πλαίσιο
2. Ως προκριματικό υλικό

3. Ως μέσο συλλογής ερευνητικών δεδομένων

➤ **Ηλικιακό Φάσμα:**

Έχει κατασκευαστεί για να χρησιμοποιείται με παιδιά που βρίσκονται στα πρώτα χρόνια της φοίτησης τους στο σχολείο. Γι' αυτό ως προς το βαθμό δυσκολίας, καταβλήθηκε ιδιαίτερη φροντίδα, ώστε το Αθηνά τεστ να αντιστοιχεί σε αναπτυξιακό επίπεδο παιδιών ηλικίας: από την αρχή του 5^{ου} έτους έως το τέλος του 9^{ου} έτους (δηλ. από νηπιαγωγείο έως Δ' τάξη δημοτικού σχολείου).

Ασφαλώς μπορεί να χρησιμοποιηθεί και με μεγαλύτερα παιδιά τα οποία παρουσιάζουν σοβαρές μαθησιακές ανεπάρκειες.

➤ **Η εξέταση:**

Το Αθηνά Τεστ χορηγείται ατομικά όχι σε ομάδα. Ο εξεταστής και το παιδί κάθονται σε ένα τραπέζακι ο ένας απέναντι από τον άλλο, μέσα σε ένα δωμάτιο μόνοι τους, χωρίς την παρουσία άλλων προσώπων για την αποφυγή απόσπασης της προσοχής του παιδιού. Από κλίμακα σε κλίμακα το έργο που καλείται το παιδί να εκτελέσει διαφέρει. Ο εξεταστής πρέπει να σημειώνει τις απαντήσεις του παιδιού σε ένα ειδικό έντυπο.

➤ **Παρουσίαση των επιμέρους δοκιμασιών που έχουμε ασχοληθεί:**

Το Αθηνά τεστ αποτελείται από 14 δοκιμασίες και 1 συμπληρωματική, οι οποίες είναι γλωσσικές αναλογίες, αντιγραφή σχημάτων, λεξιλόγιο, μνήμη αριθμών, μνήμη εικόνων, μνήμη σχημάτων, ολοκλήρωση προτάσεων, ολοκλήρωση λέξεων, διάκριση γραφημάτων, διάκριση φθόγγων, σύνθεση φθόγγων και ποιοτικές κλίμακες. Θα παρουσιάσουμε πιο κάτω τους τομείς αυτού του τεστ με τους οποίους θα ασχοληθούμε σε αυτή την Π.Ε και τις επιμέρους κλίμακες (δοκιμασίες) που έχουν αναπτυχθεί για την αξιολόγηση τους.

➤ **Διάκριση Γραφημάτων:**

Αποτελείται από 21 ζεύγη ψευδολέξεων, χωρισμένα σε τρεις στήλες, όπου σε μερικά ζεύγη οι λέξεις είναι ίδιες ενώ σε άλλα διαφέρουν. Άλλοτε διαφέρουν ως προς ένα ή δυο γράμματα και, άλλοτε, δυο γειτονικά γράμματα έχουν ανταλλάξει θέση. Το παιδί καλείται να εξετάσει το ένα ζεύγος μετά το άλλο και στα ζεύγη που δυο λέξεις είναι διαφορετικές να σημειώσει τις διαφορές.

Ο εξεταστής χορηγεί τα πρώτα τρία ζεύγη της πρώτης στήλης ως παραδείγματα, μετά την απάντηση του παιδιού, απαντάει και ο ίδιος για να καταλάβει το παιδί τι του ζητάμε. Αν στο τρίτο παράδειγμα η απάντηση του παιδιού είναι λανθασμένη, πρέπει να επαναλάβει τα παραδείγματα από την αρχή, μέχρι το παιδί να απαντήσει σωστά έπειτα συνεχίζει την εξέταση.

Ο εξεταστής συνεχίζει με την δεύτερη και τρίτη στήλη, με τα πρώτα τρία ζεύγη ως παραδείγματα, αυτή τη φορά αν στο τρίτο παράδειγμα το παιδί κάνει λάθος ο εξεταστής συνεχίζει με τα υπόλοιπα. Στην βαθμολογία πρέπει να συμπεριληφθούν και τα εννέα παραδείγματα. (Εικόνα 1)

➤ **Διάκριση Φθόγγων:**

Αποτελείται από 32 ζεύγη ψευδολέξεων, όπου σε μερικά ζεύγη οι λέξεις είναι ίδιες ενώ σε άλλα διαφέρουν. Άλλοτε διαφέρουν ως προς ένα φθόγγο, άλλοτε, δυο γειτονικοί φθόγγοι έχουν ανταλλάξει θέση και, άλλοτε, στη μια λέξη, ένας φθόγγος έχει παραλειφθεί. Ο εξεταστής σε αυτή την άσκηση πρέπει να διαβάσει τις λέξεις στο παιδί σε φυσικό τόνο, ενώ το παιδί θα έχει γυρισμένη την πλάτη του προς αυτόν καλείται να δηλώσει αν οι δυο λέξεις είναι ίδιες ή διαφορετικές. Αν το παιδί ζητήσει επανάληψη των λέξεων, ο εξεταστής τις επαναλαμβάνει μόνο μια φορά την καθεμία.

Ο εξεταστής χορηγεί τα πρώτα τρία ζεύγη ως παραδείγματα, μετά την απάντηση του παιδιού, απαντάει και ο ίδιος για να καταλάβει το παιδί τι του ζητάμε.

Αν στο τρίτο παράδειγμα η απάντηση του παιδιού είναι λανθασμένη, πρέπει να επαναλάβει τα παραδείγματα από την αρχή, μέχρι το παιδί να απαντήσει σωστά έπειτα συνεχίζει την εξέταση. Αν το παιδί αποτύχει σε τέσσερα συνεχόμενα ζεύγη η χορήγηση της κλίμακας τερματίζεται. (Εικόνα 2)

➤ **Σύνθεση Φθόγγων:**

Αποτελείται από 32 λέξεις που έχουν επιλεγεί, ώστε να περιέχουν τα φωνήματα της ελληνικής γλώσσας, στους διάφορους συνδυασμούς τους. Ο εξεταστής εκφωνεί, διαδοχικά, τους φθόγγους της λέξης, σε φυσικό τόνο και σε ρυθμό 2 φθόγγους ανά δευτερόλεπτο. Το παιδί καλείται να βρει και να προφέρει τη λέξη. Ο εξεταστής προτού ξεκινήσει την εξέταση λέει στο παιδί πως θα του προφέρει μερικές λέξεις με δικό του τρόπο και αυτό θα πρέπει να την προφέρει και να δείξει ποια λέξη είναι από μια καρτέλα.

Ο εξεταστής χορηγεί τις δυο πρώτες καρτέλες ως παράδειγμα, μετά την απάντηση του παιδιού, απαντάει και ο ίδιος για να καταλάβει το παιδί τι του ζητάμε. Αν στο δεύτερο παράδειγμα η απάντηση του παιδιού είναι λανθασμένη, πρέπει να επαναλάβει τα παραδείγματα από την αρχή, μέχρι το παιδί να απαντήσει σωστά έπειτα συνεχίζει την εξέταση.

Ο εξεταστής χορηγεί 10 ερωτήσεις της 1^{ης} στήλης, ανεξάρτητα από το αν το παιδί απάντηση σωστά ή λανθασμένα. Στη συνέχεια χορηγεί τις ερωτήσεις 11-32 όπως προηγουμένως με τη διαφορά ότι δεν χρησιμοποιούνται εικόνες. Αν το παιδί αποτύχει σε 4 συνεχόμενες ερωτήσεις, η χορήγηση της κλίμακας τερματίζεται. (Εικόνα 3)

➤ **Βαθμολόγηση:**

Η βαθμολόγηση πρέπει να γίνεται με βάση τις κλίμακες βαθμολόγησης που περιέχει το εργαλείο. Αυτό γίνεται μετά την ολοκλήρωση της χορήγησης όλων των κλιμάκων του τεστ, χωρίς την παρουσία του παιδιού. Η κάθε απάντηση βαθμολογείται

με 1 (αν είναι σωστή) ή με 0 (αν είναι λανθασμένη). Το άθροισμα των μονάδων από τις 32 ερωτήσεις είναι ο αρχικός βαθμός του παιδιού στην κάθε κλίμακα ξεχωριστά.

Στη συνέχεια είναι αναγκαία η μετατροπή του αρχικού βαθμού σε αναπτυξιακό πηλίκο. Ο λόγος είναι γιατί κατά την αξιολόγηση ατόμων σε διαφορετικές ψυχομετρικές κλίμακες (τεστ), προκύπτει το πρόβλημα της ερμηνείας ως προς το επίπεδο της επίδοσης του και τη σύγκριση της επίδοσης του. Η ερμηνεία της επίδοσης ενός ατόμου με βάση τους αρχικούς βαθμούς δεν είναι εύκολη, διότι οι μετρήσεις αυτού του είδους με τις οποίες εξήχθησαν οι αρχικές τιμές, δεν έχουν δυο βασικά χαρακτηριστικά: δεν έχουν απόλυτο μηδέν και σταθερή μονάδα μέτρησης. Το αναπτυξιακό πηλίκο δείχνει τον ρυθμό/την ταχύτητα με την οποία πραγματοποιείται η ανάπτυξη ενός παιδιού και εκφράζεται σε ακέραιο αριθμό με εύρος βαθμολογίας από 4 έως 16 με μέση τιμή το 10.

Οι κλίμακες βαθμολόγησης του «Αθηνά τεστ» φανερώνουν ότι τα αναπτυξιακά πηλικά προσδιορίζουν αν ένα παιδί βρίσκεται σε «κίνδυνο» σχολικής αποτυχίας. Στις περιπτώσεις όπου το ΑΠ είναι πολύ χαμηλό και θα θελήσουμε να εφαρμόσουμε διδακτικό πρόγραμμα για την αντιμετώπιση των ελλειμάτων του παιδιού πριν από την ένταξη τους στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, μόνο τότε χρειαζόμαστε της ΑΗ. (Εικόνα 4, Εικόνα 5, Εικόνα 6)

2.2.2 Παρουσίαση Βραχείας χορήγησης του Τεστ Ανίχνευσης και Διερεύνησης των Αναγνωστικών Δυσκολιών

➤ Σκοπός του τεστ:

Αυτό το εργαλείο είναι ένα μέσο λεπτομερούς και αναλυτικής αξιολόγησης των βασικών παραμέτρων που υποστηρίζουν και σχηματίζουν την αναγνωστική λειτουργία, το οποίο σχεδιάστηκε και κατασκευάστηκε για τους πιο κάτω λόγους.

Πρώτον, με σκοπό να συνδράμει στη διαγνωστική αξιολόγηση του επιπέδου ανάπτυξης των βασικών γνωστικό-γλωσσικών παραγόντων, που θεωρούνται ότι αποτελούν προϋποθέσεις για τη μελλοντική εκμάθηση της ανάγνωσης. Με αυτόν τον τρόπο, αναμένεται ότι το εργαλείο μπορεί να βοηθήσει στον έγκαιρο εντοπισμό των παιδιών προσχολικής ηλικίας τα οποία εμφανίζουν ανεπαρκή ανάπτυξη αυτών των γνωστικό-γλωσσικών παραγόντων.

Δεύτερον, για να χρησιμοποιείται με τους μαθητές των δύο πρώτων τάξεων του δημοτικού σχολείου, οι οποίοι ήδη αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην εκμάθηση της ανάγνωσης της ελληνικής γλώσσας, με σκοπό να διευκολύνει την εξέταση των βασικών παραμέτρων που παρουσιάζουν ανεπάρκεια στην ανάπτυξη και κατά συνέπεια συμβάλλει στην έγκαιρη αντιμετώπιση των αναγνωστικών δυσκολιών αυτών των παιδιών.

Τρίτον, για να λειτουργήσει ως ένας οδηγός για τον εξατομικευμένο σχεδιασμό εκπαιδευτικών παρεμβάσεων σε αυτές τις συγκεκριμένες ηλικίες. Συγκεκριμένα τα λεπτομερή αποτελέσματα του τεστ μπορούν να αποτελέσουν χρήσιμη καθοδήγηση για το είδος και το επίπεδο της απαιτούμενης εξατομικευμένης εκπαιδευτικής παρέμβασης, με σκοπό την ενίσχυση των γνωστικό-γλωσσικών παραγόντων που αποτελούν τη βάση της ανάγνωσης και, συνεπώς, την έγκαιρη και αποτελεσματική αντιμετώπιση των υφιστάμενων ή επερχόμενων αναγνωστικών δυσκολιών.

➤ **Οι επιμέρους τομείς του τεστ:**

Αποτελείται από μια συστοιχία εννέα δοκιμασιών ή κλιμάκων αξιολόγησης, οι οποίες εξετάζουν τέσσερις βασικούς τομείς των γνωστικό-γλωσσικών λειτουργιών που αποτελούν τη βάση ή υποστηρίζουν την εκμάθηση και διεκπεραίωση της αναγνωστικής λειτουργίας της ελληνικής γλώσσας. Στο πλαίσιο της Πτυχιακής

Εργασία μας, εστιάζουμε στον τομέα της Φωνολογικής Ενημερότητας, και, συνεπώς θα χρησιμοποιήσουμε τρεις από τις εννέα διαθέσιμες δραστηριότητες.

➤ **Οι ηλικίες των παιδιών που θα εξετάζονται:**

Οι ηλικίες των παιδιών τα οποία θα μπορούν να εξεταστούν με το παρόν τεστ ανίχνευσης και διαγνωστικής διερεύνησης των αναγνωστικών δυσκολιών είναι αφενός μεν εκείνη του νηπιαγωγείου (5,2 έως 6,2) με πέντε κλίμακες αξιολόγησης της φωνολογικής επίγνωσης και της βραχύχρονης μνήμης φωνολογικών πληροφοριών, αφετέρου δε των Α' και Β' τάξεων του δημοτικού σχολείου με οκτώ κλίμακες αξιολόγησης {όμως σε αυτή την εργασία δεν θα ασχοληθούμε με αυτή την ηλικία}.

➤ **Παρουσίαση των επιμέρους δοκιμασιών που έχουμε ασχοληθεί:**

Σε αυτή την ερευνητική μελέτη ασχοληθήκαμε με τον τομέα της Φωνολογικής Επίγνωσης. Πιο κάτω θα αναλύσουμε τις επιμέρους κλίμακες (δοκιμασίες) που έχουν αναπτυχθεί για την αξιολόγηση της.

Η φωνολογική επίγνωση αναφέρεται στην ικανότητα του ατόμου αφενός να έχει συνειδητοποιήσει ότι οι λέξεις του προφορικού λόγου αποτελούνται από φωνημικά δομικά στοιχεία, αφετέρου δε να μπορεί να χειρίζεται τα στοιχεία της φωνημικής δομής των λέξεων. Οι κλίμακες οι οποίες επελέγησαν για την αξιολόγηση της φωνολογικής επίγνωσης (στο φωνημικό επίπεδο) είναι οι εξής: «Διάκριση φωνημάτων ή φθόγγων», «Κατάτμηση ψευδολέξεων σε φωνήματα» και «Απαλοιφή φωνημάτων».

➤ **Διάκριση Φωνημάτων:**

Η κλίμακα αξιολόγησης προορίζεται για την εξέταση των παιδιών του νηπιαγωγείου και περιλαμβάνει 24 ζεύγη ψευδολέξεων, τα οποία έχουν τον ίδιο αριθμό φωνημάτων (2-7 φωνήματα) και συλλαβών (1-3 συλλαβές). Σε κάθε ζεύγος

μπορεί να είναι ίδιες ή διαφορετικές, άρα διαφέρουν κατά ένα φώνημα. Ο εξεταστής διαβάζει από το «Φυλλάδιο Εξέτασης» κάθε φορά ένα ζευγάρι ψευδολέξεων και αξιολογεί την ορθότητα της απάντησης του παιδιού, θεωρείται θεμιτό ο εξεταστής να επαναλάβει το ζεύγος αν κρίνει πως το παιδί δυσκολεύεται στη σύγκριση τους ή αν το ζητήσει το ίδιο το παιδί. Η σειρά με την οποία παρουσιάζονται τα ζεύγη είναι κατ' αύξουσα σειρά δυσκολίας. Αρχικά ο εξεταστής δίνει ένα παράδειγμα στο παιδί και του ζητάει να αποφασίσει εάν οι δύο ψευδολέξεις που άκουσε είναι ίδιες ή διαφορετικές, με αποτέλεσμα το παιδί να εξοικειωθεί με το υλικό της κλίμακας. Στη συνέχεια ο εξεταστής του ζητά να ακούσει ένα-ένα κάθε φορά και να απαντάει με «ΝΑΙ» (αν οι δυο ψευδολέξεις είναι ίδιες) ή «ΟΧΙ» (αν είναι διαφορετικές). (Εικόνα 7)

➤ **Η κατάτμηση ψευδολέξεων σε φωνήματα:**

Η κλίμακα αξιολόγησης προορίζεται για την εξέταση των παιδιών τόσο του νηπιαγωγείου όσο και των δύο πρώτων τάξεων του δημοτικού σχολείου. Αποτελείται από 24 ψευδολέξεις οι οποίες περιλαμβάνουν τα διάφορα φωνήματα-φθόγγους (κάθε ψευδολέξη είναι από 2 έως 7) σε διάφορους αλλά απλούς συνδυασμούς στο επίπεδο της συλλαβής (μονοσύλλαβη, δισύλλαβη ή τρισύλλαβη). Ο εξεταστής διαβάζει από το «Φυλλάδιο Εξέτασης» κάθε φορά μια ψευδολέξη και το παιδί καλείται να την αναλύσει και να εκφωνήσει τα φωνήματα-φθόγγους που συγκρατούν την ψευδολέξη, χτυπώντας ταυτόχρονα με ένα μολύβι ελαφρά πάνω στο τραπέζι, θεωρείται θεμιτό ο εξεταστής να επαναλάβει το ζεύγος αν κρίνει πως το παιδί δυσκολεύεται στη σύγκριση τους ή αν το ζητήσει το ίδιο το παιδί. Η σειρά με την οποία παρουσιάζονται τα ζεύγη είναι κατ' αύξουσα σειρά δυσκολίας. Αρχικά ο εξεταστής δίνει παραδείγματα στο παιδί και του ζητάει να ακούσει προσεκτικά τη ψευδολέξη και να την αναλύσει στα φωνήματα-φθόγγους της, με

αποτέλεσμα το παιδί να εξοικειωθεί με το υλικό της κλίμακας. Στη συνέχεια ο εξεταστής κάνει το ίδιο με όλες τις ψευδολέξεις που συγκροτούν το υλικό της κλίμακας. (Εικόνα 8)

➤ **Η απαλοιφή φωνημάτων:**

Η κλίμακα αξιολόγησης προορίζεται για την εξέταση των παιδιών τόσο του νηπιαγωγείου όσο και των δύο πρώτων τάξεων του δημοτικού σχολείου. Αποτελείται από 24 μονοσύλλαβες ψευδολέξεις (η κάθε μια έχει 2-4 φωνήματα). Οι ψευδολέξεις παρουσιάζονται μια-μια προφορικά στο παιδί. Ο εξεταστής ζητά από το παιδί να ακούσει με προσοχή κάθε φορά το τμήμα (αρχικό ή τελικό) της ψευδολέξης που πρέπει να απαλειφθεί και αμέσως μετά να ακούσει τη συγκεκριμένη ψευδολέξη την οποία εκφωνεί. Το παιδί καλείται να πει το υπόλοιπο κομμάτι της ψευδολέξης που μένει μετά την απαλοιφή του φωνήματος-φθόγγου, θεωρείται θεμιτό ο εξεταστής να επαναλάβει το ζεύγος αν κρίνει πως το παιδί δυσκολεύεται στη σύγκριση τους ή αν το ζητήσει το ίδιο το παιδί. Η σειρά με την οποία παρουσιάζονται τα ζεύγη είναι κατ' αύξουσα σειρά δυσκολίας. Αρχικά ο εξεταστής δίνει παραδείγματα στο παιδί με αποτέλεσμα το παιδί να εξοικειωθεί με το υλικό της κλίμακας. Στη συνέχεια ο εξεταστής κάνει το ίδιο με όλες τις ψευδολέξεις που συγκροτούν το υλικό της κλίμακας. (Εικόνα 9)

➤ **Βαθμολόγηση:**

Η βαθμολόγηση πρέπει να γίνεται με βάση τις κλίμακες βαθμολόγησης που περιέχει το εργαλείο. Αυτό γίνεται μετά την ολοκλήρωση της χορήγησης όλων των κλιμάκων του τεστ, χωρίς την παρουσία του παιδιού. Η κάθε απάντηση βαθμολογείται με 1 (αν είναι σωστή) ή με 0 (αν είναι λανθασμένη). Το άθροισμα των μονάδων από τις 24 περιπτώσεις των ψευδολέξεων της κλίμακας είναι ο αρχικός βαθμός του παιδιού στην κάθε κλίμακα ξεχωριστά.

Στη συνέχεια είναι αναγκαία η μετατροπή του αρχικού βαθμού σε τυπικό βαθμό. Ο λόγος είναι γιατί κατά την αξιολόγηση ατόμων σε διαφορετικές ψυχομετρικές κλίμακες (τεστ), προκύπτει το πρόβλημα της ερμηνείας ως προς το επίπεδο της επίδοσης του και τη σύγκριση της επίδοσης του. Η ερμηνεία της επίδοσης ενός ατόμου με βάση τους αρχικούς βαθμούς δεν είναι εύκολη, διότι οι μετρήσεις αυτού του είδους με τις οποίες εξήχθησαν οι αρχικές τιμές, δεν έχουν δυο βασικά χαρακτηριστικά: δεν έχουν απόλυτο μηδέν και σταθερή μονάδα μέτρησης. Στο παρόν τεστ, η δευτερογενής μετρική κλίμακα έχει εύρος βαθμολογίας από 1 έως 19, με μέση τιμή το 10 και τυπική απόκλιση 3. (Εικόνα 10, Εικόνα 11)

3.Αποτελέσματα

Η έρευνα βασίστηκε πάνω στη βραχεία χορήγηση του «Αθηνά τεστ» και του «Τεστ Ανίχνευσης και Διερεύνησης των Αναγνωστικών Δυσκολιών», οι δοκιμασίες που χορηγήσαμε αφορούσαν τον τομέα της φωνολογίας. Τα αποτελέσματα αυτών χρησιμοποιήθηκαν για την λήψη των στατιστικών αποτελεσμάτων μέσω του προγράμματος “Statistical Package for the Social Sciences (SPSS)”, με σκοπό να παρατηρηθούν οι δυσκολίες που αντιμετωπίζουν τα παιδιά προσχολικής ηλικίας. Με βάση τα αποτελέσματα που συλλέξαμε, υπολογίσαμε τον μέσο όρο και την τυπική απόκλιση (από το αναπτυξιακό ηλικίο και τον τυπικό βαθμό αντίστοιχα):

1. Κάθε δοκιμασίας ξεχωριστά
2. Ως προς το φύλο των παιδιών για την κάθε δοκιμασία
3. Ως προς την ηλικιακή ομάδα για την κάθε δοκιμασία

Επιπρόσθετα, για την περαιτέρω ανάλυση των αποτελεσμάτων πραγματοποιήθηκε έλεγχος για το p-value. Το p-value είναι η τιμή σημαντικότητας, όπου $p < 0,05$ υποδεικνύει ότι τα δύο δείγματα έχουν μεγάλη απόκλιση μεταξύ τους.

3.1 Αποτελέσματα «Αθηνά τεστ»

Πίνακας 1: Μέσος όρος και τυπική απόκλιση για το σύνολο των παιδιών (Με βάση το Αναπτυξιακό Πηλίκο)

Αθηνά Τεστ	Μέσος όρος (Μ.Ο)	Τυπική Απόκλιση (Τ.Α)	Ελάχιστη Τιμή	Μέγιστη Τιμή
Διάκριση Γραφημάτων	10.0	2.7	6.0	16.0
Διάκριση Φθόγγων	10.3	2.8	4.0	16.0
Σύνθεση Φθόγγων	10.1	3.5	5.0	16.0

Το μέσο αναπτυξιακό ηλικίο στη δοκιμασία «Διάκριση Γραφημάτων» είναι ίσο με 10.0 (SD = 2.7, Εύρος τιμών = [6.0-16.0]), το μέσο αναπτυξιακό ηλικίο στη δοκιμασία «Διάκριση Φθόγγων» είναι ίσο με 10.3 (SD = 2.8, Εύρος τιμών = [4.0-16.0]) και το μέσο αναπτυξιακό ηλικίο στη δοκιμασία «Σύνθεση Φθόγγων» είναι ίσο με 10.1 (SD = 3.5, Εύρος τιμών = [5.0-16.0]).

Πίνακας 2: Αποτελέσματα του Αναπτυξιακού Πηλίκου ως προς το φύλο των παιδιών

Αθηνά Τεστ	Φύλο	Αριθμός παιδιών	Μέσος όρος (Μ.Ο)	Τυπική Απόκλιση (Τ.Α)	P
Διάκριση Γραφημάτων	Αγόρι	31	9.9	2.7	0.886
	Κορίτσι	28	10.0	2.7	
Διάκριση Φθόγγων	Αγόρι	31	10.5	2.8	0.578
	Κορίτσι	28	10.1	2.8	
Σύνθεση Φθόγγων	Αγόρι	31	10.0	3.4	0.875
	Κορίτσι	28	10.2	3.7	

Το μέσο αναπτυξιακό ηλικίο στη δοκιμασία «Διάκριση Γραφημάτων» για τα αγόρια είναι ίσο με 9.9 (SD = 2,7) και για τα κορίτσια είναι ίσο με 10.0 (SD = 2,7). Το μέσο αναπτυξιακό ηλικίο στη δοκιμασία «Διάκριση Φθόγγων» για τα αγόρια είναι ίσο με 10.5 (SD = 2,8) και για τα κορίτσια είναι ίσο με 10.1 (SD = 2,8). Το μέσο αναπτυξιακό ηλικίο στη δοκιμασία «Σύνθεση Φθόγγων» για τα αγόρια είναι ίσο με 10.0 (SD = 3,4) και για τα κορίτσια είναι ίσο

με 10.2 (SD =3,7). Τα ευρήματα δείχνουν πως δεν καταγράφεται καμία στατιστικά σημαντική διαφορά μεταξύ αγοριών και κοριτσιών (p -value > 0.05 σε όλες τις συγκρίσεις).

Πίνακας 3: Σύγκριση Αναπτυξιακού Πηλίκου ως προς την ηλικιακή ομάδα των παιδιών

Αθηνά Τεστ	Ηλικία	Αριθμός παιδιών	Μέσος όρος (Μ.Ο)	Τυπική Απόκλιση (Τ.Α)	P
Διάκριση Γραφημάτων	5-5,5 ετών	26	9.3	1.7	0.066
	5.6+ ετών	33	10.5	3.1	
Διάκριση Φθόγγων	5-5,5 ετών	26	10.2	3.0	0.826
	5.6+ ετών	33	10.4	2.6	
Σύνθεση Φθόγγων	5-5,5 ετών	26	10.2	3.7	0.805
	5.6+ ετών	33	10.0	3.4	

Το μέσο αναπτυξιακό ηλικίο στη δοκιμασία «Διάκριση Γραφημάτων» για την ηλικιακή ομάδα 5-5,5 ετών είναι ίσο με 9.3 (SD = 1,7) και για την ηλικιακή ομάδα 5,6+ ετών είναι ίσο με 10.5 (SD = 3,1). Το μέσο αναπτυξιακό ηλικίο στη δοκιμασία «Διάκριση Φθόγγων» για την ηλικιακή ομάδα 5-5,5 ετών είναι ίσο με 10,2 (SD = 3,0) και για την ηλικιακή ομάδα 5,6+ ετών είναι ίσο με 10,4 (SD =2,6). Το μέσο αναπτυξιακό ηλικίο στη δοκιμασία «Σύνθεση Φθόγγων» για την ηλικιακή ομάδα 5-5,5 ετών είναι ίσο με 10,2 (SD = 3,7) και για την ηλικιακή ομάδα 5,6+ ετών είναι ίσο με 10,0 (SD = 3,4).

Τα ευρήματα δείχνουν πως δεν καταγράφεται καμία στατιστικά σημαντική διαφορά μεταξύ παιδιών ηλικίας 5 έως 5.5 ετών και παιδιών ηλικίας 5.6+ ετών και άνω (p -value > 0.05 σε όλες τις συγκρίσεις). Δεν μπορούμε να γνωρίζουμε με ακρίβεια αν τα αποτελέσματα στους συγκεκριμένους πίνακες, που αναφέρονται στις ηλικιακές ομάδες, είναι ακριβή εφόσον παρατηρήσαμε πως οι δυο ηλικιακές ομάδες δεν έχουν τον ίδιο αριθμό παιδιών.

Πιο συγκεκριμένα διαφαίνεται ότι:

- Στην δοκιμασία «Διάκριση Γραφημάτων» του Αθηνά τεστ παρατηρήθηκε, μέσα από την ανάλυση του αναπτυξιακού ηλικίου, ότι το 30,5% (18/59) των παιδιών είχαν

κατώτερη-ελλειμματική επίδοση. Από αυτά τα παιδιά τα 6 ήταν ηλικιακής ομάδας 5,0-5,5 (2 Αγόρια, 4 Κορίτσια) και τα 12 ήταν ηλικιακής ομάδας 5,6+ (5 Α, 7 Κ). Το 45,7% (27/59) των παιδιών είχαν μέση κανονική επίδοση. Από αυτά τα παιδιά τα 13 ήταν ηλικιακής ομάδας 5,0-5,5 (10 Α, 3 Κ) και τα 14 ήταν ηλικιακής ομάδας 5,6+ (6 Α, 8 Κ). Το 23,7% (14/59) των παιδιών είχαν ανώτερη επίδοση. Από αυτά τα παιδιά τα 4 ήταν ηλικιακής ομάδας 5,0-5,5 (2 Α, 2 Κ) και τα 10 ήταν ηλικιακής ομάδας 5,6+ (6 Α, 4 Κ).

- Στην δοκιμασία «Διάκριση Φθόγγων» του Αθηνά τεστ παρατηρήθηκε, μέσα από την ανάλυση του αναπτυξιακού πηλίκου, ότι το 22% (13/59) των παιδιών είχαν κατώτερη-ελλειμματική επίδοση. Από αυτά τα παιδιά τα 5 ήταν ηλικιακής ομάδας 5,0-5,5 (3 Αγόρια, 2 Κορίτσια) και τα 8 ήταν ηλικιακής ομάδας 5,6+ (4 Α, 4 Κ). Το 45,7% (27/59) των παιδιών είχαν μέση κανονική επίδοση. Από αυτά τα παιδιά τα 8 ήταν ηλικιακής ομάδας 5,0-5,5 (4 Α, 4 Κ) και τα 19 ήταν ηλικιακής ομάδας 5,6+ (9 Α, 10 Κ). Το 32,2% (19/59) των παιδιών είχαν ανώτερη επίδοση. Από αυτά τα παιδιά τα 10 ήταν ηλικιακής ομάδας 5,0-5,5 (7 Α, 3 Κ) και τα 9 ήταν ηλικιακής ομάδας 5,6+ (4 Α, 5 Κ).
- Στην δοκιμασία «Σύνθεση Φθόγγων» του Αθηνά τεστ παρατηρήθηκε, μέσα από την ανάλυση του αναπτυξιακού πηλίκου, ότι το 38,9% (23/59) των παιδιών είχαν κατώτερη-ελλειμματική επίδοση. Από αυτά τα παιδιά τα 8 ήταν ηλικιακής ομάδας 5,0-5,5 (4 Α, 4 Κ) και τα 15 ήταν ηλικιακής ομάδας 5,6+ (7 Α, 8 Κ). Το 32,2% (19/59) των παιδιών είχαν μέση κανονική επίδοση. Από αυτά τα παιδιά τα 7 ήταν ηλικιακής ομάδας 5,0-5,5 (4 Α, 3 Κ) και τα 12 ήταν ηλικιακής ομάδας 5,6+ (8 Α, 4 Κ). Το 28,8% (17/59) των παιδιών είχαν ανώτερη επίδοση. Από αυτά τα παιδιά τα 8 ήταν ηλικιακής ομάδας 5,0-5,5 (6 Α, 2 Κ) και τα 9 ήταν ηλικιακής ομάδας 5,6+ (2 Α, 7 Κ).

3.2 Αποτελέσματα «Τεστ Ανίχνευσης και Διερεύνησης των Αναγνωστικών Δυσκολιών»

Πίνακας 4: Μέσος όρος και τυπική απόκλιση για το σύνολο των παιδιών (Με βάση τον Τυπικό Βαθμό)

Τεστ Ανίχνευσης	Μέσος όρος (Μ.Ο)	Τυπική Απόκλιση (Τ.Α)	Ελάχιστη Τιμή	Μέγιστη Τιμή
Διάκριση Φωνημάτων	7.9	3.0	4.0	13.0
Κατάτμηση Ψευδολέξεων σε Φωνήματα	5.4	3.2	4.0	16.0
Απαλοιφή Φωνημάτων	5.6	2.0	4.0	14.0

Τα στοιχεία δείχνουν πως ο μέσος τυπικός βαθμός στη δοκιμασία «Διάκριση Φωνημάτων» είναι ίσος με 7.9 (SD = 3.0, Εύρος τιμών = [4.0-13.0]), ο μέσος τυπικός βαθμός στη δοκιμασία «Κατάτμηση Ψευδολέξεων σε Φωνήματα» είναι ίσος με 5.4 (SD = 3.2, Εύρος τιμών = [4.0-16.0]) και ο μέσος τυπικός βαθμός στη δοκιμασία «Απαλοιφή Φωνημάτων» είναι ίσος με 5.6 (SD = 2.0, Εύρος τιμών = [4.0-14.0]).

Πίνακας 5: Αποτελέσματα του Τυπικού Βαθμού ως προς το φύλο των παιδιών

Τεστ Ανίχνευσης	Φύλο	Αριθμός παιδιών	Μέσος όρος (Μ.Ο)	Τυπική Απόκλιση (Τ.Α)	P
Διάκριση Φωνημάτων	Αγόρι	31	7.6	3.3	0.496
	Κορίτσι	28	8.2	2.7	
Κατάτμηση Ψευδολέξεων σε Φωνήματα	Αγόρι	31	5.8	3.3	0.331
	Κορίτσι	28	5.0	3.0	
Απαλοιφή Φωνημάτων	Αγόρι	31	6.0	2.3	0.203
	Κορίτσι	28	5.3	1.7	

Τα στοιχεία δείχνουν πως ο μέσος τυπικός βαθμός στη δοκιμασία «Διάκριση Φωνημάτων» για τα αγόρια είναι ίσο με 7,6 (SD = 3,3) και για τα κορίτσια είναι ίσο με 8,2 (SD = 2,7). Ο μέσος τυπικός βαθμός στη δοκιμασία «Κατάτμηση Ψευδολέξεων σε Φωνήματα» για τα αγόρια είναι ίσο με 5,8 (SD = 3,3) και για τα κορίτσια είναι ίσο με 5,0 (SD = 3,0). Ο μέσος τυπικός βαθμός στη δοκιμασία «Απαλοιφή Φωνημάτων» για τα αγόρια είναι ίσο με 6,0 (SD = 2,3) και για τα

κορίτσια είναι ίσο με 5,3 (SD = 1,7). Τα ευρήματα δείχνουν πως δεν καταγράφεται καμία στατιστικά σημαντική διαφορά μεταξύ αγοριών και κοριτσιών (p -value > 0.05 σε όλες τις συγκρίσεις).

Πίνακας 6: Σύγκριση Τυπικού Βαθμού ως προς την ηλικιακή ομάδα των παιδιών

Τεστ Ανίχνευσης	Ηλικία	Αριθμός παιδιών	Μέσος όρος (Μ.Ο)	Τυπική Απόκλιση (Τ.Α)	P
Διάκριση Φωνημάτων	5-5,5 ετών	26	7.3	2.8	0.208
	5.6+ ετών	33	8.3	3.1	
Κατάτμηση Ψευδολέξεων σε Φωνήματα	5-5,5 ετών	26	4.8	2.1	0.214
	5.6+ ετών	33	5.9	3.7	
Απαλοιφή Φωνημάτων	5-5,5 ετών	26	5.3	1.5	0.324
	5.6+ ετών	33	5.9	2.4	

Τα στοιχεία δείχνουν πως ο μέσος τυπικός βαθμός στη δοκιμασία «Διάκριση Φωνημάτων» για την ηλικιακή ομάδα 5-5,5 ετών είναι ίσο με 7,3 (SD = 2,8) και για την ηλικιακή ομάδα 5,6+ ετών είναι ίσο με 8,3 (SD = 3,1). Ο μέσος τυπικός βαθμός στη δοκιμασία «Κατάτμηση Ψευδολέξεων σε Φωνήματα» για την ηλικιακή ομάδα 5-5,5 ετών είναι ίσο με 4,8 (SD = 2,1) και για την ηλικιακή ομάδα 5,6+ ετών είναι ίσο με 5,9 (SD = 3,7). Ο μέσος τυπικός βαθμός στη δοκιμασία «Απαλοιφή Φωνημάτων» για την ηλικιακή ομάδα 5-5,5 ετών είναι ίσο με 5,3 (SD = 1,5) και για την ηλικιακή ομάδα 5,6+ ετών είναι ίσο με 5,9 (SD = 2,4).

Τα ευρήματα δείχνουν πως δεν καταγράφεται καμία στατιστικά σημαντική διαφορά μεταξύ παιδιών ηλικίας 5 έως 5.5 ετών και παιδιών ηλικίας 5.6+ ετών και άνω (p -value > 0.05 σε όλες τις συγκρίσεις). Δεν μπορούμε να γνωρίζουμε με ακρίβεια αν τα αποτελέσματα στους συγκεκριμένους πίνακες, που αναφέρονται στις ηλικιακές ομάδες, είναι ακριβή εφόσον παρατηρήσαμε πως οι δυο ηλικιακές ομάδες δεν έχουν τον ίδιο αριθμό παιδιών.

Ειδικότερα διακρίνεται:

- Στην δοκιμασία «Διάκριση Φωνημάτων» του Τεστ Ανίχνευσης παρατηρήθηκε μέσα, μέσα από την ανάλυση του τυπικού βαθμού, ότι το 47,4% (28/59) των παιδιών είχαν χαμηλή επίδοση. Από αυτά τα παιδιά τα 13 ήταν ηλικιακής ομάδας 5,0-5,5 (9 A, 4 K) και τα 15 ήταν ηλικιακής ομάδας 5,6+ (9 A, 6 K). Το 25,4% (15/59) των παιδιών είχαν μέση κατώτερη επίδοση. Από αυτά τα παιδιά τα 5 ήταν ηλικιακής ομάδας 5,0-5,5 (1 A, 4 K) και τα 10 ήταν ηλικιακής ομάδας 5,6+ (3 A, 7 K). Το 16,9% (10/59) των παιδιών είχαν μέση ανώτερη επίδοση. Από αυτά τα παιδιά τα 3 ήταν ηλικιακής ομάδας 5,0-5,5 (2 A, 1 K) και τα 7 ήταν ηλικιακής ομάδας 5,6+ (3 A, 4 K). Το 10,1% (6/59) των παιδιών είχαν υψηλή επίδοση. Από αυτά τα παιδιά τα 2 ήταν ηλικιακής ομάδας 5,0-5,5 (2 A, 0 K) και τα 4 ήταν ηλικιακής ομάδας 5,6+ (2 A, 2 K).
- Στην δοκιμασία «Κατάτμηση Ψευδολέξεων σε φωνήματα» του Τεστ Ανίχνευσης παρατηρήθηκε μέσα, μέσα από την ανάλυση του τυπικού βαθμού, ότι το 54,7% (50/59) των παιδιών είχαν χαμηλή επίδοση. Από αυτά τα παιδιά τα 20 ήταν ηλικιακής ομάδας 5,0-5,5 (11 A, 9 K) και τα 30 ήταν ηλικιακής ομάδας 5,6+ (14 A, 16 K). Το 3,3% (2/59) των παιδιών είχαν μέση επίδοση. Από αυτά τα παιδιά τα 2 ήταν ηλικιακής ομάδας 5,0-5,5 (2 A, 0 K). Το 5% (3/59) των παιδιών είχαν μέση ανώτερη επίδοση. Από αυτά τα παιδιά το 1 ήταν ηλικιακής ομάδας 5,0-5,5 (1 A, 0 K) και τα 2 ήταν ηλικιακής ομάδας 5,6+ (1 A, 1 K). Το 6,7% (4/59) των παιδιών είχαν υψηλή επίδοση. Από αυτά τα παιδιά τα 4 ήταν ηλικιακής ομάδας 5,6+ (2 A, 2 K).
- Στην δοκιμασία «Απαλοιφή Φωνημάτων» του Τεστ Ανίχνευσης παρατηρήθηκε μέσα, μέσα από την ανάλυση του τυπικού βαθμού, ότι το 86,4% (51/59) των παιδιών είχαν χαμηλή επίδοση. Από αυτά τα παιδιά τα 21 ήταν ηλικιακής ομάδας 5,0-5,5 (12 A, 9 K) και τα 30 ήταν ηλικιακής ομάδας 5,6+ (12 A, 8 K). Το 8,4%

(5/59) των παιδιών είχαν μέση κατώτερη επίδοση. Από αυτά τα παιδιά το 1 ήταν ηλικιακής ομάδας 5,0-5,5 (1 Α, 0 Κ) και τα 4 ήταν ηλικιακής ομάδας 5,6+ (4 Α, 0 Κ). Το 1,6% (1/59) των παιδιών είχαν μέση ανώτερη επίδοση, το οποίο ήταν ηλικιακής ομάδας 5,0-5,5 (1 Α, 0 Κ). Το 3,3% (2/59) των παιδιών είχαν υψηλή επίδοση. Από αυτά τα παιδιά τα 2 ήταν ηλικιακής ομάδας 5,6+ (1 Α, 1 Κ).

3.3 Συζήτηση

Με τη είσοδο των παιδιών στη πρωτοβάθμια εκπαίδευση, καλούνται να αντιμετωπίσουν πολλές γνώσεις και απαιτήσεις τις οποίες συναντούν για πρώτη φορά, και για αυτό τον λόγο, είναι απαραίτητη η απόκτηση γερών βάσεων από την προσχολική τους εκπαίδευση σε όλους τους τομείς. Ως εκ τούτου, καίριο ρόλο διαδραματίζει η ενίσχυση της Φωνολογικής Ενημερότητας από την προσχολική ηλικία μέσω συνεχούς τριβής και εξάσκησης τόσο από τους γονείς όσο και από τους εκπαιδευτικούς του κάθε παιδιού. Αυτό είναι σημαντικό να γίνεται τακτικά και πριν από την ένταξη του κάθε παιδιού στο δημοτικό γιατί μέσα από αυτή την ενίσχυση αναπτύσσονται περαιτέρω οι δεξιότητες γραφής και ανάγνωσης. Σημαντικό είναι οι γονείς και η εκπαιδευτικοί να λάβουν υπόψιν την σημαντικότητα αυτή που έχει η ΦΕ σε αυτή την ηλικία, αφού ανάλογα με τον βαθμό κατάκτησης της τόσο μεγαλύτερη θα είναι η επιτυχία του στο σχολικό περιβάλλον.

Σύμφωνα με την βιβλιογραφία στην έρευνα των Κίαφα Ε., Λογοθέτη Ε. και Σωτηρόπουλου Γ. (2016) παρατηρήθηκε ότι τα αγόρια είχαν μεγαλύτερο ποσοστό στα φωνολογικά λάθη σε σύγκριση με τα κορίτσια. Συγκρίνοντας με την δική μας έρευνα τα αγόρια και τα κορίτσια είχαν το ίδιο βαθμό αποτυχίας στις φωνολογικές ασκήσεις, βέβαια δεν πρέπει να αποκλείσουμε την μεγάλη ηλικιακή διαφορά που έχουν τα παιδιά των δύο ερευνών.

Προχωρώντας παρατηρήσαμε ότι στο Αθηνά Τεστ διαπιστώνεται ότι στις ασκήσεις «Διάκριση Γραφημάτων» και «Διάκριση Φθόγγων» τα πλείστα παιδιά σημείωσαν βαθμολογία μέσης- κανονικής επίδοσης, όπου στην πρώτη άσκηση τα πλείστα παιδιά ήταν αγόρια ενώ στη δεύτερη άσκηση τα πλείστα ήταν κορίτσια. Ωστόσο στην άσκηση «Σύνθεση Φθόγγων» παρατηρείται ότι ο πλείστος αριθμός παιδιών σημείωσε βαθμολογία κατώτερη-ελλειμματική επίδοση, από τα οποία τα περισσότερα ήταν κορίτσια. Σύμφωνα με την έρευνα των Δρόσου Ι., και Παλαμίδα Ε. (2014) διαπιστώσαμε ότι στις ίδιες ασκήσεις τα δικά τους Ελληνόφωνα παιδιά

φαίνεται να εμφάνισαν τιμές μέσης-εξαιρετικής επίδοσης σε σύγκριση με τα Κυπριόπουλα παιδιά της παρούσας έρευνας που σημείωσαν στις δυο πρώτες ασκήσεις μέση-κανονική επίδοση και στην τρίτη κατώτερη-ελλειμματική επίδοση.

Επιπρόσθετα στο Τεστ Ανίχνευσης διαπιστώνεται ότι στις ασκήσεις «Διάκριση Φωνημάτων», «Κατάτμηση Ψευδολέξεων σε φωνήματα» και «Απαλοιφή Φωνημάτων» τα πλείστα παιδιά σημείωσαν βαθμολογία χαμηλής επίδοσης, όπου στην πρώτη άσκηση τα πλείστα παιδιά ήταν αγόρια, στη δεύτερη άσκηση τα αγόρια και τα κορίτσια ήταν ισάριθμα, ενώ στη τρίτη άσκηση τα πλείστα ήταν κορίτσια. Συγκρίνοντας τα αποτελέσματα των Ελληνόφωνών παιδιών από την έρευνα του Ανδρεαδάκη Ρ. και της Κουριδάκη Άννα Μ. (2017), με τα αποτελέσματα των Κυπριόφωνων παιδιών της δικής μας έρευνας παρατηρήθηκε πως τα Κύπρια μονόγλωσσα παιδιά αυτής της έρευνας έχουν χαμηλότερη απόδοση σε σύγκριση με τα Ελληνόφωνα παιδιά, αφού τα πλείστα Ελληνόπουλά με βάση τον τρόπο βαθμολόγησης του τεστ Ανίχνευσης είχαν υψηλή επίδοση, σε αντίθεση με τα Κυπριόπουλα παιδιά τα οποία είχαν χαμηλή επίδοση.

Εν κατακλείδι, αναλύοντας τα αποτελέσματα παρατηρήθηκε ότι τα εργαλεία αξιολόγησης που χρησιμοποιήσαμε σε αυτή την έρευνα φάνηκε να μην ανταποκρίνονται επαρκώς στις ανάγκες του Κυπριακού πληθυσμού. Έτσι, με μια ματιά στα αποτελέσματα τα οποία έχουμε στα χέρια μας, μπορούμε να παρατηρήσουμε σημαντικά χαμηλή την επίδοση των παιδιών στις τελικές βαθμολογίες. Επιπλέον, σημαντικές διαφορές παρατηρούνται στο λεξιλόγιο, στην σύνταξη και στην φωνολογία, μεταξύ της ΑΚ και της ΤΕΓ.

4.Συμπεράσματα

Συμπερασματικά και με βάση όσα ειπώθηκαν και στα αρχικά μέρη της εργασίας η ΦΕ αποτελεί αναπόσπαστο θεμέλιο για το γλωσσικό προφίλ του κάθε παιδιού. Αφού πολλές

μελέτες σχετίζουν στενά την ΦΕ με την πρόιμη ανάπτυξη τόσο της ανάγνωσης όσο και της γραφής. Επιδιώξαμε λοιπόν να πάρουμε δείγμα από διάφορα μέρη της Κύπρου, από παιδιά προσχολικής ηλικίας 5;0 μέχρι 6;2 και Κυπριόπουλα, χορηγώντας τα εργαλεία αξιολόγησης «Αθηνά τεστ» και «Τεστ Ανίχνευσης και Διερεύνησης αναγνωστικών δυσκολιών».

Προχωρώντας κατά τη διάρκεια της χορήγησης των δοκιμασιών εντονότερες δυσκολίες παρατηρήθηκαν στις ασκήσεις «Σύνθεση Φθόγγων» του Αθηνά τεστ, στην «Κατάτμηση Ψευδολέξεων σε φωνήματα» και στην «Απαλοιφή Φωνημάτων» του Τεστ Ανίχνευσης. Πρώτον, στην αρχή τις άσκησης «Σύνθεση Φθόγγων» στις πρώτες 11 λέξεις υπήρχε οπτικό υλικό το οποίο είχε κάνει τη διαδικασία ευκολότερη για τα παιδιά, ενώ στη συνέχεια είχε αφαιρεθεί δημιουργώντας στα παιδιά μεγάλη δυσκολία στην ολοκλήρωση της. Δεύτερον, στην «Κατάτμηση Ψευδολέξεων σε φωνήματα» και στην «Απαλοιφή Φωνημάτων» ο μεγαλύτερος αριθμός των παιδιών είχε βρει αδύνατη την ολοκλήρωση των ασκήσεων από τα παραδείγματα. Επιλέγοντας λοιπόν παιδιά με αυτά τα κριτήρια, κύριο μέλημα μας ήταν να αναγνωρίσουμε κατά πόσο χορηγούνται έμπιστες αξιολογήσεις σε αυτά τα παιδιά βοηθώντας τα αρχικά να αντιμετωπίσουν τα εκάστοτε ελλείμματα τους και ακολούθως δίνοντας τους θεμέλια για την μετέπειτα σχολική ζωή τους.

Μάλιστα, η ανάπτυξη της Φωνολογικής Ενημερότητας είναι μια δεξιότητα που μπορεί να αποκτηθεί μέσω ποικίλων παιγνιωδών μεθόδων, έτσι ώστε με κατάλληλη καθοδήγηση και υλικό, τα παιδιά να μπορούν να αποκτήσουν σημαντικές γνώσεις που θα τα βοηθήσουν στα αρχικά τους βήματα στο Δημοτικό.

Εν κατακλείδι μέσω από αυτή τη μελέτη σκοπός μας είναι η ευαισθητοποίηση των ειδικών και ερευνητών ώστε να εστιάσουν την προσοχή τους και στα Κυπριόπουλα παιδιά. Αφότου τα παιδιά αυτά βρίσκονται σε μειονεκτική θέση λόγω του ότι δεν υπάρχουν

σταθμισμένα εργαλεία που να απευθύνονται εξολοκλήρου στην ΚΔ και κατ' επέκταση να εντοπίζουν τις αδυναμίες τους με ακρίβεια.

5. Περιορισμοί- προτάσεις

Καταλήγοντας στο πέρας της έρευνας μας, ανακαλώντας την όλη διαδικασία, μια δυσκολία η οποία αντιμετωπίσαμε κατά την διάρκεια της έρευνας μας, ήταν κυρίως η εύρεση παιδιών από τα ιδιωτικά νηπιαγωγεία. Από πλευράς μας επικοινωνήσαμε με αρκετά σχολεία, αλλά δυστυχώς στις περισσότερες περιπτώσεις οι απαντήσεις δεν ήταν οι επιθυμητές και σε άλλες περιπτώσεις η ανταπόκριση από την πλευρά των γονέων ήταν αρνητική για την συμμετοχή των παιδιών τους σε μια διαδικασία σαν αυτή. Παράλληλα, κατά την διάρκεια της αξιολόγησης των αποτελεσμάτων μας ήρθαμε αντιμέτωποι με μια αδυναμία στην έρευνα μας, η οποία ήταν ο άνισος αριθμός των κοριτσιών και των αγοριών. Αυτή η αστοχία θα ήταν δυνατό να αποφευχθεί με καλύτερη οργάνωση εκ μέρους μας.

Παρόλες τις δυσκολίες που αντιμετωπίσαμε και με βάση τα αποτελέσματα που συλλέξαμε από το δείγμα ομιλίας των παιδιών με Κυπριακή καταγωγή, προτείνουμε την πραγματοποίηση περαιτέρω ερευνών και νόρμων, οι οποίες είτε θα εστιάζουν είτε θα έχουν ως κύριο στόχο τον Κυπριακό πληθυσμό. Επιπρόσθετα θα ήταν επιθυμητή η δημιουργία εργαλείων τα οποία θα στοχεύουν στην περαιτέρω ανάπτυξη της ΦΕ των Κύπριων παιδιών με απώτερο σκοπό, τα παιδιά να είναι προετοιμασμένα έτσι ώστε με την ένταξη τους στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση να μην αντιμετωπίσουν δυσκολίες στο σχολικό και μαθησιακό περιβάλλον.

Έτσι λοιπόν, ευελπιστούμε πως με την ολοκλήρωση αυτής της ερευνητικής Πτυχιακής, οι αναγνώστες να αντιλήφθηκαν την βαρύτητα της δημιουργίας κατάλληλων εργαλείων ΦΕ για τα Κύπρια παιδιά. Εφόσον, είναι αδιαπραγμάτευτο το γεγονός ότι η ΦΕ έχει μεγάλη βαρύτητα για την μαθησιακή ανάπτυξη του παιδιού και την μετέπειτα πορεία του όχι μόνο στο σχολικό περιβάλλον αλλά και στη ζωή του.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Ανδρεαδάκης, Ρ. & Κουριδάκη, Άννα Μ. (2017). Σύγκριση της επίδοσης δίγλωσσων μαθητών Α' και Β' Δημοτικού με μονόγλωσσα παιδιά μέσω του σταθμισμένου τεστ Ανίχνευσης και Διερεύνησης Αναγνωστικών Δυσκολιών του Κωνσταντίνου Δ. Πόρποδα. (Πτυχιακή Εργασία). Πάτρα: Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Δυτικής Ελλάδας.
<http://repository.library.teiwest.gr/xmlui/handle/123456789/6303?fbclid=IwAR19ybeCCr25jB4GrS4oR4UjWGStQOrxJOJOutj7ayI5Du6ZH1EDPcmYwPE>
- Γαβριηλίδου, Ζ. (2003). Φωνητική Συνειδητοποίηση και Διόρθωση παιδιών προσχολικής και πρώτης σχολικής ηλικίας. Αθήνα: τυπωθήτω – ΓΙΩΡΓΟΣ ΔΑΡΔΑΝΟΣ
- Δρόσου, Ι. & Παλαμίδα, Ε. (2014). Χορήγηση του Αθηνά τεστ σε μελέτη περίπτωσης παιδιού πρώτης σχολικής ηλικίας με αναπτυξιακές διαταραχές. (Πτυχιακή Εργασία). Ιωάννινα: Τεχνολογική Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Ηπείρου.
<https://olympias.lib.uoi.gr/jspui/handle/teiep/488>
- Ζαννετίδου-Πουγεράση, Δ. (2020). *Η Επίδραση της Κυπριακής Διαλεκτού και της Ελληνικής ως Δεύτερης ή Ξένης Γλώσσας στην Παραγωγή Προφορικού και Γραπτού Λογού.*
<file:///C:/Users/User/Downloads/900-Article%20Text-1596-1604-10-20200622.pdf>
- Ζούνη, Α., & Λιάμπου, Ε. Δ. (2019). *Χορήγηση του μεταφών τεστ σε πληθυσμο με αναπτυξιακές διαταραχές.* 1–99.
- Κιάφα, Ε., Λογοθέτη, Ε. & Σωτηρόπουλος, Γ. (2016). Ανίχνευση φωνολογικών διαταραχών και μαθησιακών δυσκολιών σε παιδιά ηλικίας 9-12. (Πτυχιακή Εργασία). Πάτρα: Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Δυτικής Ελλάδας.

- Τσαμπαλάς, Ε.Α. (2021). Ο ρόλος της φωνολογικής ενημερότητας και της εργαζόμενης μνήμης στην εκμάθηση της ανάγνωσης μαθητών πρώτης σχολικής ηλικίας με μαθησιακές δυσκολίες, σε δίγλωσσο περιβάλλον. (Διδακτορική Διατριβή). Ιωάννινα: Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων. <https://freader.ekt.gr/eadd/index.php?doc=48752&lang=el#p=1>
- Τσιπλάκου, Σ. (2007). *Γλωσσική ποικιλία και κριτικός εγγραμματισμός: Συσχετισμοί και παιδαγωγικές προεκτάσεις*. Ματσαγούρας, Η. Γ. (επιμ.) Σχολικός Εγγραμματισμός: Λειτουργικός, Κριτικός και Επιστημονικός. Αθήνα: Γρηγόρης, 466-511. https://www.academia.edu/download/37677319/Tsiplakou_Variation_and_Literacy_2007.pdf
- Τσιπλάκου, Σ. (2007). *Γλωσσική Εναλλαγή, Ανταγωνιστικές Γραμματικές και Δίγλωσσα: Ακόμα μια Διάσταση Του «Κυπριακού»*. <https://docplayer.gr/13055597-Glossiki-enallagi-antagonistikes-grammatikes-kai-diaglossa-akoma-mia-diastasi-toy-kypriakoy.html>
- Φιλίππου, Μ. (2020). Φωνολογική Ενημερότητα Κυπριόπουλων παισιών προσχολικής και πρώτης σχολικής ηλικίας. (Πτυχιακή Εργασία). Λεμεσός: ΤΕΠΑΚ <https://hdl.handle.net/20.500.14279/19160>
- Χατζησαββίδης Σ. (2002). Η Γλωσσική Αγωγή στο Νηπιαγωγείο: Δραστηριότητες για την Καλλιέργεια της Επικοινωνιακής Ικανότητας και του Γραμματισμού. Θεσσαλονίκη: Βάνιας.

ΑΓΓΛΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Adams, M. J. (1990). *Beginning to read: Thinking and learning about print*. Cambridge, MA:

MIT Press.

<https://www.semanticscholar.org/paper/Beginning-To-Read%3A-Thinking-and-Learning-about-Adams/0830c9a5e98a400eaabfe66702ee2b5c7156394b>

Albert, C. (2018). Ο δίγλωσσος εγκέφαλος. Ελλάδα: Σταφυλίδη

Ben-Zeev, S. (1977). *The influence of bilingualism on cognitive development and cognitive strategy*. *Child Development*, 48, 1009–1018.

<https://www.jstor.org/stable/1128353>

Bialystok, E. (1988). *Levels of bilingualism and levels of linguistic awareness*. *Developmental Psychology*, 24, 560–567.

<https://www.semanticscholar.org/paper/Levels-of-bilingualism-and-levels-of-linguistic-Bialystok/9957e8524586a59c19b1c1f149106d8444a489d3>

Bialystok, E., Majumder, S., & Martin, M. M. (2003). *Developing phonological awareness: Is there a bilingual advantage?* *Applied Psycholinguistics*, 24(1), 27–44.

<https://psycnet.apa.org/doi/10.1017/S014271640300002X>

Bredart, S. & Rondal, J.A. (1982). *L'analyse du langage chez l'enfant: les activités métalinguistiques*. Bruxelles: Mardaga.

Bruck, M., & Genesee, F. (1995). *Phonological awareness in young second language learners*. *Journal of Child Language*, 22, 307–324.

- Byrne, B., & Fielding-Barnsley, R.. (1991). *Evaluation of a program to teach phonemic awareness to young children with speech sound disorder*.
<https://psycnet.apa.org/record/1992-10755-001>
- Cargnelutti, E., Tomasino, B. & Fabbro, F. (2019). *Language Brain Representation in Bilinguals With Different Age of Appropriation and Proficiency of the Second Language: A Meta-Analysis of Functional Imaging Studies*. National Library of Medicine.
<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC6537025/#main-content>
- Ciesielski, E.J.M. & Creaghead, N.A. (2020). *The Effectiveness of Professional Development on the Phonological Awareness Outcomes of Preschool Children: A Systematic Review*.
<https://doi.org/10.1080/19388071.2019.1710785>
- Chomsky, N. (1957). *Syntactic Structures*. The Hague, Holland: Mouton.
- Chomsky, N. (1965). *Aspect of the theory of syntax*. Cambridge: MIT Press.
- DATAtab. (2023, September 13). t-Test - Full Course - Everything you need to know [video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=VekJxtk4BYM>
- Fromkin, V., Rodman, R., Hyams, N. (Eds.) (2003). *An introduction to language*. (7th ed.) Boston: Thomson/Wadsworth
- Goldsworthy, C. (2003). *Developmental reading disabilities: A language-based treatment approach* (2nd ed.). Clifton Park, NY: Thomson Delmar Learning.
<https://eric.ed.gov/?id=ED479682>
- Gorman, B.K. & Gillam, R.B. (et. Al). (2003). *Phonological Awareness in Spanish: A Tutorial for Speech—Language Pathologists*. <https://doi.org/10.1177/15257401030250010301>

- Goswami, U. & Ziegler, J.C. & Richardson, U. (2005). *The effects of spelling consistency on phonological awareness: A comparison of English and German*.
file:///C:/Users/User/Downloads/GosZie_JECP_2005.pdf
- Gunning, T.G. (2006). *Assessing and correcting reading and writing difficulties* (3rd ed.). Boston: Allyn & Bacon.
- Hedge, M.N. & Maul, C.A. (2006). *Language disorders in children: An evidence-based approach to assessment and treatment*. Boston: Allyn & Bacon.
<https://cir.nii.ac.jp/crid/1130000798086219776>
- Høien, T., Lundberg, I., Stanovich, K. E., & Bjaalid, I. K. (1995). *Components of phonological awareness*. *Reading and Writing*, 7(2), 171–188. <https://doi.org/10.1007/BF01027184>
- Karyolemou, M. (2000). *Language attitudes and assessment of salient variables in a bi-dialectal speech community*. Barcelona: Unicersitat Pompeu Febra, 110-120.
https://www.academia.edu/78064413/Language_attitudes_and_assessment_of_salient_variables_in_a_bi_dialectal_speech_community
- Merriman, W. E., & Kutlesic, V. (1993). *Bilingual and monolingual children's use of two lexical acquisition heuristics*. *Applied Psycholinguistics*, 14, 229–249.
- Read, C. (1978). "Children's awareness of language, with emphasis on sound system". In: A. Sinclair, R.J. Jarvella & W. J. M. Levelt (Eds.), *The child's conception of language*. Berlin: Springer Verlag.
- Rosenblum, T., & Pinker, S. A. (1983). *Word magic revisited: Monolingual and bilingual children's understanding of the word-object relationship*. *Child Development*, 54, 773–780.

- Roth, F.P., Worthington, C.K. (Eds.) (2016). *Treatment Resource Manual For Speech-Language Pathology*. (5th ed.). London: Cengage Learning
- Schneider, W., Roth, E., & Ennemoser, M. (2000). *Training phonological skills and letter knowledge in children at risk for dyslexia: A comparison of three kindergarten intervention programs*. *Journal of Educational Psychology*, 92(2),284–295.
<https://doi.org/10.1037/0022-0663.92.2.284>
- Shipley, K.G., McAfee, J.G. (Eds.) (1992). *Assessment in Speech -Language Pathology*. San Diego: Plural Publishing
- Stanovich, K. E., Cunningham, A. E., & Cramer, B. B. (1984). *Assessing phonological awareness in kindergarten children: Issues of task comparability*. *Journal of Experimental Child Psychology*, 38, 175–190.
<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/0022096584901206>
- Statslectures. (2011, September 12). SPSS - Independent Samples t-Test [video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=VUUfBWiziU>
- Theodorou, E., Vogindroukas, I., Giannakou, E., Tsouti, L. & Phinikettos, I. (2023). *Telling Personal Narratives: Comparing Stories Told by 10-Year-Old Speakers of Cypriot Greek Dialect and of Standard Modern Greek*. <https://doi.org/10.1159/000533400>
- Umbel, V. M., Pearson, B. Z., Fernandez, M. C., & Oller, D. K. (1992). *Measuring bilingual children's receptive vocabularies*. *Child Development*, 92, 1012, 1020.
- Wagner, R. K., Torgesen, J. K., & Roshotte, C. A. (1994). *Development of reading-related phonological processing ability: New evidence of bidirectional causality from a latent variable longitudinal study*. *Developmental Psychology*, 30, 73–87.

- Yelland, G. W., Pollard, J., & Mercuri, A. (1993). *The metalinguistic benefits of limited contact with a second language*. *Applied Psycholinguistics*, 14, 423–444.
- Yeong, S.H.M., & Liow, S.J.R (2012). *Development of phonological awareness in English–Mandarin bilinguals: A comparison of English–L1 and Mandarin–L1 kindergarten children*. <https://doi.org/10.1016/j.jecp.2011.12.006>
- Yopp, H. K. (1988). *The validity and reliability of phonemic awareness tasks*. *Reading Research Quarterly*, 23, 159–177.
- Zhang, K., Sun, X. (Eds). (2023). *Phonological and morphological literacy skills in English and Chinese: A cross-linguistic neuroimaging comparison of Chinese–English bilingual and monolingual English children*. National Library of Medicine. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC10400794/#main-content>